

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM 9–12. ÉVFOLYAM

A magyar nyelv és irodalom tantárgynak kitüntetett szerepe: gondolkodni tanít, ismereteket ad át, szellemi, erkölcsi örökséget hagyományoz. Egy nép szimbolikus szövegei többnyire irodalmi alkotások, amelyek a legszorosabb összetartozást fejezik ki. Ezek olvasása, tanítása személyiséget formál, fejleszti a szépérzékét, az ítélőképességet, az erkölcsi érzékenységet. Ezzel a magyar nyelv és irodalom tantárgy az érzelmi nevelés egyik legfontosabb eszköze. Kultúránk, benne irodalmunk magyarul született meg, és ezen a nyelven formálódik tovább. A magyar irodalom a Kárpát-medence magyarságának irodalma. Nyelvünk, történelmünk, kultúránk közös. Kulturális értelemben egy nemzet vagyunk. Ezért a magyar nyelv és irodalom tantárgy is a Kárpát-medencei magyarság irodalmát, szellemi örökségét egységesen és egységesben kezeli.

A középfokú képzés szakaszában, a 9–12. évfolyamon a nevelésnek-oktatásnak sok és sokrétű cél- és feladatrendszere van:

- Cél, hogy a diákok megértsék a nemzet, a szűkebb közösség és az egyes ember kapcsolatát. Megismerjék kultúrájukat, annak gondolati, erkölcsi tartalmait, esztétikai értékeit. Ennek révén szellemileg és érzelmileg is kötődjenek ahhoz. Ismerjék és értsék múltjukat, jelenüket, benne önmagukat.
- A tanulók felkészítése arra, hogy ennek a kulturális hagyománynak értői és később formálói legyenek.
- A tanulók megértsék a gondolkodás, a viselkedés és a nyelvhasználat összefüggéseit, ennek feltétele a biztos szövegértés és szövegalkotás képességének fejlesztése. Az, hogy a diákok szabatosan és pontosan, illetve a kommunikációs helyzetnek megfelelően tudják kifejezni magukat.
- Ismerjék nyelvünk szerkezetét, grammatikáját, a nyelvhelyességi szabályokat, a stilisztikai árnyalatokat, hiszen csak ezek ismeretében tudják megítélni saját és a többi ember nyelvi teljesítményét. Ezek alapján ismerik fel az adott kommunikációs helyzetet, szövegösszefüggést, a műfaji elvárásokat.
- Cél, hogy a nyelvi megnyilatkozások jelentésszintjeit és -árnyalatait a képzési szakasz végén megértsék, mert így veszik észre a manipulációt vagy értik meg az összetett üzeneteket.
- A tanulók tudják elhelyezni anyanyelvüket a világ többi nyelve között, ismerjék nyelvük történelmi fejlődését. Értsék, hogy a nyelv a jelenben is folyamatosan változik, s ezért a változásért felelősséggel tartoznak.
- Alakuljon ki nyelvhasználati igényességük. Legyen elemi elvárás számukra – önmaguktól és másoktól is – a pontos és a magyar nyelvhelyességi szabályokat betartó szövegalkotás, a magyar helyesírás szabályainak ismerete.
- Értsék meg és példákkal tudják szemléltetni, hogy a nyelv és a gondolkodás, a beszéd és a gondolkodás feltételezik egymást, szorosan összefüggnek, ismerjék fel, hogy a nyelv szegényedése a gondolkodás szegényedését jelenti.
- Fontos cél a digitális kompetencia fejlesztése is, az IKT-eszközök tudatos és kreatív alkalmazása.
- A digitális világ bővülésével a diákokra hatalmas információ-mennyiség zúdul. Meg kell tanulniuk kiválasztani a fontos, értékes adatokat és ismereteket, azt is, hogy ezen adatokat és információkat etikusan és kritikusan használják, építsék be tudásukba.
- Az irodalmi szövegek megértéséhez elengedhetetlen, hogy a diákok rendelkezzenek megfelelő művészettörténeti, műfajttörténeti, irodalomelméleti, -történeti ismeretekkel. A képzési szakasz első felében ezek az ismeretek állnak a tananyag középpontjában.

Fontos, hogy a diákok az irodalmat egy közösség történelmi-társadalmi folyamataként is lássák. A képzési szakasz második felében a szerzői portrék és látásmódok is helyet kapnak. Mindkét képzési szakasz célja és feladata az irodalmi művek elemző értelmezése. Ez fejleszti a gondolkodást, az erkölcsi érzéket, segíti az érzelmi nevelést. Az önálló elemzési készség fejleszti az önismeretet, önbizalmat ad, fejleszti az anyanyelvi kompetenciát is.

- Cél, hogy a tanulók rendelkezzenek az irodalmi művek értelmezéséhez szükséges elemzési stratégiákkal. A művek tartalmi összefoglalásán túl vállalkozzanak önálló értelmezés kialakítására.
- Vegyék észre a különböző korok szerzői, művei között kialakuló párbeszédet, az irodalom vándortémáit és motívumait, értsék meg azok jelentésváltozását.
- A XXI. század emberei már élethosszig tanulnak, ezért a diákoknak meg kell őrizni kíváncsiságukat, meg kell tanulniuk középiskolás módon tanulni. Ennek feltétele, hogy olvasó emberekké neveljük őket, akik többféle olvasási és értelmezési technikákkal rendelkeznek, az általuk olvasott szövegeket képesek mérlegelve végiggondolni. Össze tudják kapcsolni a már meglévő ismereteiket az olvasott, hallott vagy a digitális szövegek tartalmával, képesek meglátni és kiemelni az összefüggéseket. Tudnak önállóan jegyzetelni.
- Alakuljon ki a diákokban az önfejlesztés igénye. Ennek alapja az önvizsgálaton alapuló magatartás és gondolkodás fejlesztése. Az irodalmi szövegek sokfélesége biztosítja, hogy olyan esztétikai, morális, lélektani, társadalmi kérdésekkel szembesüljenek a tanulók, amelyekben felismerik önmagukat, saját gondolataikat.
- Kiemelt cél a gondolkodni tanítás, kíváncsiságuk, alkotókedvük megtartásával.

A magyar nyelv és az irodalom tantárgy fejlesztési céljai jórészt összehangolhatók: az alaptantervben meghatározott hat fő fejlesztési területből (szövegértés; szövegalkotás; olvasóvá nevelés; mérlegelő gondolkodás, véleményalkotás; anyanyelvi kultúra, anyanyelvi ismeretek; irodalmi kultúra, irodalmi ismeretek) négy mindkét tantárgy keretében fejleszthető. Minden nyelvtanóra kiemelt feladata a szövegértés és a szövegalkotás tanítása.

A magyar nyelv és irodalom más tantárgyakhoz, műveltségterületekhez is kötődik. A tantárgyi koncentráció kialakítása a tantárgyi struktúra egyik fontos elve. Bizonyos irodalmi témakörök feldolgozásához ajánljuk a művek filmes vagy színházi adaptációjának beépítését az órai munkába vagy a házi feladatba.

A magyar nyelv és irodalom tanításának nemcsak a műveltségátadás, a kompetenciafejlesztés, hanem az érzelmi nevelés is a célja. A diákok érzelmi fejlődése az alapja későbbi személyes boldogulásuknak, együttműködési képességüknek, társadalmi beilleszkedésüknek és kulturált viselkedésüknek.

A képzési szakasz feladata, hogy a tanulókat felkészítse az érettségire, tegye lehetővé – megfelelő ismeret, műveltség átadásával, a tanulói kompetenciák fejlesztésével – a sikeres továbbtanulást, a társadalomba való beilleszkedést. Érett, gondolkodó, ép erkölcsi érzékkel rendelkező, kiegyensúlyozott felnőttekként kerüljenek ki a közoktatásból.

Az órakeret minimum 80%-át a törzsanyagra fordítjuk. Az órakeret 20%-át a szaktanár választása alapján a tananyagok mélyebb, sokszínűbb tanítására, ismétlésre, gyakorlásra vagy a tanórán kívüli tudásszerzésre (múzeumlátogatás, színházi előadás megtekintése, előadó meghívása), kompetenciafejlesztésre, projekt munkák megalkotására használjuk fel.

Az értékelés főbb szempontjai

A tanuló milyen mértékben értette meg és sajátította el a tananyag tartalmakat (pl. ismereteket, fogalmakat, összefüggéseket, szövegfeldolgozási eljárásokat, memoritereket, nyelvi normákat).

Mennyire funkcionálisan, illetve mennyire önállóan tudja a fent részletezett tananyag tartalmakat alkalmazni feladathelyzetben, problémamegoldásban, kérdésfeltevésben, érvelés során, reflexió megfogalmazásában, állásfoglalás kialakításában

Mennyire és milyen minőségben képes önálló kifejtésre (pl. a tanult, megértett fogalmak indokolt, önálló használatára; különféle elemzési, értelmezési eljárások alkalmazására; következtések, értelmezések indoklására; érvek felkutatására és rendszerezésére; véleményének megfogalmazására szóban és írásban, különböző műfajokban (pl. hozzászólás, kiselőadás, kommentár, elemzés, magyarázat, kifejtés, értekezés).

Milyen mértékben és hogyan vesz részt a közös tanulási folyamatban (csoportmunkában, projektmunkában, múzeumi és könyvtári órákon, közös értékelésben, vitákban, értelmezésekben, drámajátékban)

A feladathelyzettel és magával a feladattal összhangban lévő konkrét értékelési kritériumok (pl. a tartalmi kifejtés minősége, megfelelő szókincs, szóhasználat, világos szerkezet, helytálló megállapítás, helyesírás, szövegű előadás) megállapítása és előzetes közlése általában növeli a követelmények elfogadását, így az értékelés hitelességét is.

A tanulói teljesítmények értékelésének lehetőségei

A tanulók teljesítményének osztályzattal történő értékelése a tanórai tanulói tevékenységek szóbeli és írásbeli értékelése alapján történhet, így például:

- szövegek, jelenségek, problémák írásbeli vagy szóbeli kifejtése, értelmezése adott témakörben adott vagy önállóan választott szempont alapján;
- írásbeli vagy szóbeli beszámoló (olvasónapló, műsorrészlet) egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján;
- írásbeli és szóbeli felelet a napi anyagból
- kiselőadás, önálló anyaggyűjtés előadása (adott és/vagy a tanuló által választott szempontokkal, adott időkeretben);
- szituációs játékok (történetek, jelenetek, improvizációk) eljátszása; • vitaszituációkban való részvétel;
- művek, műrészletek (memoriterek) előadása;
- évközi dolgozatok megírása meghatározott szempontok alapján (például az olvasott művek többféle értelmezési kontextusban való elhelyezésének képessége, a fogalomhasználat minősége) minősítés céljából;

- tematikus, témazáró feladatsorok, amelyek átfogó ismeretekre és képességekre irányulnak, a minősítés és a tanári folyamat kontrollja céljából;
- projekt munkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése;
- belső és külső vizsgák, amelyek a művelődési anyag súlyponti szempontjait és követelményrendszerét mérik, az ellenőrzés, a minősítés és a tanítási kontroll céljából.

A tanári értékelés mellett a középiskolában más hatékony formák is érvényesíthetőek, így a tanulók önértékelése (pl. a saját kiselőadás, fogalmazás, prezentáció). A diáktársak is felléphetnek az értékelő szerepében: pl. szituációs játékok, kifejező szövegmondás értékelésében.

A tankönyvek kiválasztásának elvei

A magyar nyelv és irodalom tantárgy taneszközeinek kiválasztásakor mind pedagógiai, mind szakmai-tartalmi, mind formakritériumokat tartjuk szem előtt. Figyelembe vesszük, hogy a tankönyv elsődlegesen nem a tananyag otthoni felidézésére szolgál, hanem a tanórai munka egyik legfontosabb eszköze. A tankönyv meghatározó szakmaikritériuma a hitelesség, valamint egy jól kivethető tankönyvkonceptió következetes képviselése. A tartalmi kritériumok között fontos, hogy a tankönyvek szakmailag hiteles tananyagot közvetítsenek. Építsenek – az életkori sajátosságok, valamint a tantervi célok és fejlesztési követelmények maximális figyelembevételével – az olvasáskutatás, az irodalomtudomány, a nyelvtudomány, az anyanyelv- és irodalompedagógia, az általános pedagógia, a didaktika és a pszichológia, ezen belül a fejlődéslélektan legújabb eredményeire.

A tankönyvek fontos jellemzője a szakmai, didaktikai kimunkáltság; a megfelelő terjedelem; a tanulhatóság és a taníthatóság. Választásukban lényeges szempont, hogy a tananyag feldolgozásában elsősorban az induktív, a heurisztikus és kooperatív tanulásra épülő módszereket részesítsék előnyben.

A taníthatóság-tanulhatóság feltétele a tankönyv jó tematikus tagoltsága, ide értve a szöveges és a képi információk megfelelő arányát is.

Egy jó tankönyvben mind a szöveges közléseknek, mind az idézett forrásoknak, mind a képanyagnak van felhívó jellege, művelődéstörténeti, tudományos, esztétikai értéke, a képzettségátvitelt megindítani képes érzelmi és gondolati ereje. A felsoroltakat átfogó szempont az adott kultúra alapműveltségéhez tartozó nyelvi-fogalmi, gondolkodásbeli és képi műveltség felépítése.

A tankönyveken kívül a magyar nyelvi és irodalmi program megvalósítását egyéb segédeszközök, így pl. tanári kézikönyvek, felmérőlapok, feladatgyűjtemények is támogatják.

Jelen tantervhez illő tankönyvek:

9–10. ÉVFOLYAM

A középiskolai képzés első szakaszának kiemelt cél- és feladatrendszere:

- A tanulás tanulása. Egy új tanulási szakaszt kezdenek el a diákok, nagyobb, bonyolultabb tananyagokkal találkoznak. Meg kell tanulniuk a lényeget kiemelni, vázlatot írni, gondolataikat írásban és szóban is pontosan és szándékaik szerint árnyaltan, adekvátan kifejezni.
- A diákok szövegértésének folyamatos fejlesztése. A biztos szövegértés nemcsak a magyar nyelv és irodalom, de valamennyi tantárgy értő és eredményes tanulását segíti, feltétele a gondolkodás és a beszéd fejlesztésének is.
- A szövegértés és -alkotás tanulásának feltétele a biztos anyanyelvi (grammatikai, stilisztikai) ismeret, a kommunikációelmélet alapvető fogalmainak elsajátítása, hiszen csak így tudják a tanulók felismerni az adott kommunikációs helyzetet.
- Az érvelési képesség és a beszédkészség folyamatos fejlesztése.
- A tanulók személyiségfejlesztésének feltétele, hogy rendelkezzenek megfelelő ismeretekkel ahhoz, hogy kérdéseket tudjanak megfogalmazni, az irodalmi szereplők, konfliktusok és saját élethelyzeteik között felfedezzék a párhuzamokat, kialakuljon elvonatkoztató képességük, s igényük és képességük arra, hogy kifejezzék saját véleményüket.
- Ez a két évfolyam a diákok számára a tájékozódás, saját tehetségük és érdeklődési körük felfedezésének kora, ezért elengedhetetlen, hogy sokféle ismerettel és ismerethordozóval találkozzanak.
- Tudásuk megszerzésében és bővítésében a hagyományos információhordozókon kívül egyre erőteljesebb szerepet kapnak a digitális eszközök. Cél ezek észszerű, gondolkodásukat segítő, etikus használatának elsajátítása.
- A képzésnek ebben a szakaszában már rendszerezett nyelvtani és irodalmi (irodalomtörténeti, -elméleti, és műfaji) ismeretek elsajátítása elvárt eredmény, hiszen a képzési szakasz második felében csak így lesznek képesek a tanulók az irodalomtörténeti ismereteiket rendszerezni, így sajátítják el a nyelvészet és az irodalomtudomány – korosztályuknak megfelelő szintű – szaknyelvét, s így tudnak az érettségi dolgozatban is elvárt szintű, nyelvezetű esszét, érvelést, műfajnak megfelelő gyakorlati szöveget alkotni.

A magyar nyelv és irodalom nem pusztán tantárgy a középiskolában, hanem kulcsszerepet tölt be a tanulók identitásának kialakításában, megismerteti velük saját kultúrájukat, nemzeti önazonosságukat, fejleszti érzékenységüket. A tanulókat segíti abban, hogy a kommunikációs célnak megfelelően fejezzék ki magukat. Fejlődjék érvelési kultúrájuk, könnyebben beilleszkedjenek környezetükbe, és ismerjék fel saját tehetségüket.

MAGYAR NYELV

	A tantárgy heti óraszám	A tantárgy éves óraszám
9. évfolyam	1	36
10. évfolyam	1	36

9. ÉVFOLYAM

TANULÁSI EREDMÉNYEK A 9. ÉVFOLYAM VÉGÉRE

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló:

- tudatosan alkalmazza a kommunikáció eszközeit és különböző formáit
- felismeri a kommunikáció funkcióit
- felismeri a kommunikáció zavarait, kezelésükre stratégiát dolgoz ki;
- reflektál saját kommunikációjára, szükség esetén változtat azon;
- a nem nyelvi jeleket képes értelmezni
- a tömegkommunikáció céljait, eszközeit és annak hatásait ismeri
- az internet hatásait és veszélyeit ismeri
- etikusan és kritikusan használja a hagyományos, papír alapú, illetve a világhálón található és egyéb digitális adatbázisokat.
- ismeri az anyanyelvét, annak szerkezeti felépítését, törekszik arra, hogy nyelvhasználata tudatos és helyes legyen;
- ismeri a magyar nyelv hangtanát, alaktanát, szófajtanát, mondattanát,
- ismeri és alkalmazza a tanult elemzési eljárásokat;
- felismeri és megnevezi a magyar és a tanult idegen nyelv közötti hasonlóságokat és eltéréseket;
- alkalmazza az általa tanult nyelvi, nyelvtani, helyesírási, nyelvhelyességi ismereteket;
- ismeri a magyar nyelv helyesírási, nyelvhelyességi szabályait;
- tud (legalább törekszik) helyesen írni, szükség esetén nyomtatott és digitális helyesírási segédleteket használni

Témakörök	Bevezetés	Órakeret 3 óra
Témakörök	Kommunikáció	Órakeret 11 óra
Témakörök	A nyelvi rendszer	Órakeret 20 óra
Témakörök	Év végi ismétlés	Órakeret 2 óra
		36 óra

Témakörök és tananyagok

Bevezetés	Órakeret: 3 óra
Ismerkedés a tankönyvvel	
Korábban tanult nyelvi ismeretek	
Korábban tanult kommunikációs ismeretek	

A kommunikáció fogalma, eszközei, típusai, zavarai. A tömegkommunikáció és digitális kommunikáció	Órakeret: 11 óra
A kommunikáció fogalma, tényezői és funkciói	
A személyközi kommunikáció. Megszólítás, magázódás, tegeződés	
A nem nyelvi jelek. Gesztusok és hatásai, gesztusok és kultúrkörök	
A tömegkommunikáció fogalma, típusai és funkciói	
A tömegkommunikáció hatása a gondolkodásra és a nyelvre.	
Médiafüggőség, a virtuális valóság hatásai.	
Médiaműfajok	
A digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusai, az új digitális nyelv	

FEJLESZTÉSI FELADATOK

- A nyelvhasználati és a kommunikációs készség fejlesztése
- A kommunikáció jellemzőinek tudatosítása, hatékony alkalmazásának fejlesztése
- A nyelv zenei kifejezőeszközeinek alkalmazása
- A hallás utáni és a szóbeli szövegértési készség fejlesztése
- Szerep- és drámajátékok gyakoroltatása
- Aktív részvétel különböző kommunikációs helyzetekben
- Az önálló véleményalkotás, az önreflexió fejlesztése
- A kommunikáció tényezői
- A kommunikációs célok és funkciók
- A kommunikáció jelei
- A digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusai
- A kommunikációs kapcsolat illemszabályai

FOGALMAK:

- kommunikáció, kommunikációs tényező (adó, vevő, kód, csatorna, üzenet, kapcsolat, kontextus, a világról való tudás);
- kommunikációs cél és funkció (tájékoztató, felhívó, kifejező, metanyelvi, esztétikai funkció, kapcsolatfelvétel, -fenntartás, -zárás), nem nyelvi jel (tekintet,
- mimika, gesztus, testtartás, térköz, emblémák);
- digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusai

A nyelvi rendszer, a nyelv szerkezeti jellemzői, a nyelvi elemzés, a	Órakeret: 20 óra
---	-------------------------

magyar és az idegen nyelvek	
A nyelv mint jelrendszer	
A nyelvi szintek	
A magyar nyelv hangrendszere	
Hangkapcsolódási szabályszerűségek	
A szavak felépítése, a szóelemek (szótó, képző, jel, rag)	
A magyar nyelv szófaji rendszere: alapszófajok, mondatszók és viszonzók	
A szószerkezetek (szintagmák)	
A mondat fogalma és csoportosítási szempontjai	
Az egyszerű mondat: az alany, az állítmány, a tárgy, a határozók, a jelzők	
Az összetett mondat	
Az alárendelő összetett mondatok	
A mellérendelő összetett mondatok	
A többszörösen összetett mondatok	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A nyelv szerkezeti egységeinek és azok funkcióinak tudatosítása
- A nyelvi elemzőképesség fejlesztése
- Nyomtatott és digitális helyesírási segédletek használatának gyakorlása
- Kreatív nyelvi fejlesztés
- A nyelvi szintek, a nyelv alkotóelemei
- A szavak és osztályozásuk
- A szavak jelentésbeli és pragmatikai szerepe a kommunikációban
- A szószerkezetek
- A mondatrészek
- A mondatok csoportosítása
- Szórend és jelentés
- Nyelvi játékok, kreatív feladatok digitális programok használatával is

FOGALMAK

- nyelvi szintek; a szó alkotóelemei (hang, fonéma, morféma); a szavak osztályozása, osztályozási szempontjai;
- szószerkezet (szintagma): alárendelő, mellérendelő szintagma;
- mondatrészek: alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző; vonzatok;
- mondat, a mondat szerkesztettsége, mondatfajta; egyszerű mondat, összetett mondat; szórend és jelentés összefüggése

Év végi ismétlés	Órakeret: 2 óra
Rendszerezés, ismétlés	

TANULÁSI EREDMÉNYEK A 10. ÉVFOLYAM VÉGÉRE

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló:

- ismeri a szöveg fogalmát, jellemzőit, szerkezeti sajátosságait, valamint a különféle szövegtípusokat és megjelenésmódokat;
- felismeri és alkalmazza a szövegösszetartó grammatikai és jelentésbeli elemeket, szövegépítése arányos és koherens;
- képes a különböző szövegműfajoknak és közlésmódoknak megfelelő, megadott témájú szöveg alkotására
- igényes a helyesírás és a helyes nyelvhasználat terén, képes a saját hibáit kijavítani
- ismeri a stílus fogalmát, a stíluselemeket, a stílushatást, stílusrétegeket,
- ismereteit a szöveg befogadása és alkotása során tudatosan alkalmazza;
- szövegelemzéskor felismeri a stilisztikai eszközöket, értelmezi azokat, elemzi a hatását, szerepét, megnevezi típusaikat;
- a stilisztikai eszközöket az irodalmi művekben is felismeri és elemzi, gondolatait irodalmi műelemző esszében önállóan meg tudja fogalmazni
- képes a hivatalos élet színtereinek mindennapi szövegtípusait alkalmazni, megírni

Témakörök	Ismétlés	Órakeret 2 óra
Témakörök	A szöveg, szövegtípusok	Órakeret 13 óra
Témakörök	Stilisztika	Órakeret 13 óra
Témakörök	Helyesírás	Órakeret 6 óra
Témakörök	Év végi ismétlés	Órakeret 2 óra
		36 óra

Témakörök és tananyagok

Év eleji ismétlés	Órakeret: 2 óra
Rendszerezés, ismétlés	

A szöveg fogalma, típusai; a szövegkohézió, a szövegkompozíció; szövegfajták; szövegértés, szövegalkotás	Órakeret: 13 óra
A szöveg fogalma. A szövegösszefüggés, a beszédhelyzet	
A szöveg típusai, a szöveg szerkezete	
A szövegkohézió (lineáris és globális)	
A szöveg kifejtettsége	
Szövegpragmatika (szövegvilág, nézőpont, fogalmi séma, tudáskeret, forgatókönyv)	
Szövegtípusok jellemzői megjelenés, műfajok és nyelvhasználati szinterek szerint	

A legjellegzetesebb szövegtípusok, szövegfajták	
Az esszé	
A munka világához tartozó szövegek (a hivatalos levél típusai, önéletrajz, motivációs levél)	
Az intertextualitás	
A szövegfonetikai eszközök és az írásjelek szerepe a szöveg értelmezésében	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A szövegről való tudás és gyakorlati alkalmazásának fejlesztése
- A szövegszervező erők megismertetése és alkalmazása a gyakorlatban
- A szövegelemző képességek fejlesztése
- A szöveg fogalma, jellemzői
- A szöveg főbb megjelenési formái, típusai, műfajai, korának és összetettségének jellemzői
- A szöveg szerkezete: a szöveg és a mondat viszonya, szövegegységek
- A szövegértelem összetevői: pragmatikai, jelentésbeli és nyelvtani szintje
- Szövegköziség, az internetes szövegek jellemzői
- Szövegek összefüggése, értelemhálózata; intertextualitás
- A szóbeli és az írásbeli szövegértés és szövegalkotás fejlesztése
- A helyesírási készség fejlesztése
- Helyesírási szótárak használatának tudatosítása
- A szövegolvasási típusok és szövegértési stratégiák
- Szövegtípusok: digitális és hagyományos, folyamatos és nem folyamatos
- Összefüggő szóbeli szöveg: felelet, kiselőadás, hozzászólás, felszólalás
- A magánélet színtereinek szövegtípusai: levél, köszöntő stb.
- Az esszé
-

FOGALMAK

- szöveg, szövegösszefüggés, beszédhelyzet;
- szövegmondat, bekezdés, tömb, szakasz;
- szövegkohézió (témahálózat, téma-réma, szövegtopik, szövegfókusz, kulcsszó, cím); -
- szövegpragmatika (szövegvilág, nézőpont, fogalmi séma, tudáskeret, forgatókönyv);
- nyelvtani (szintaktikai) tényező (kötőszó, névmás, névelő, határozószó, előre- és visszautalás, deixis, egyeztetés);
- intertextualitás,
- összefüggő szóbeli szövegek: előadás, megbeszélés, vita; a magánélet színtereinek szövegtípusai: levél, köszöntő, esszé

Stilisztika – stílusrétegek, stílushatás, stílus eszközök, szóképek, alakzatok	Órakeret: 13 óra
A stílus fogalma és hírértéke	
A stílus kifejező ereje	
Stílusrétegek:	

társalgási, tudományos, publicisztikai, hivatalos, szónoki és irodalmi stílus	
Stílusárnyalatok (pl.: neutrális, gúnyos, patetikus, népies, familiáris, költői, archaikus)	
A mondatstilisztikai eszközök (a verbális stílus, nominális stílus, a körmondat)	
Hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés	
Szóképek (egyszerű; hasonlatból kinövő szóképek /metafora, szinesztézia/, érintkezésen nyugvó szóképek /metonímia, szinekdoché/, összetett szóképek /összetett költői kép, allegória, szimbólum/)	
Költői alakzatok (ismétlés, felcserélés, kihagyás) köznyelvi és irodalmi szövegekben	
A munka világához tartozó szövegek (a hivatalos levél típusai, önéletrajz, motivációs levél)	
Az intertextualitás	
A szövegfonetikai eszközök és az írásjelek szerepe a szöveg értelmezésében	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A stílus szerepének tudatosítása
- A stiláris különbségek felfedeztetése
- Az alakzatok és a szóképek hatásának, szerepének vizsgálata szövegelemzésekor
- A stílus, a stilisztika, a stílustípusok
- A stílusérték
- A stílushatás
- Stílusgyakorlatok
- A hangalak és jelentés viszonyának felismertetése
- Értelmezési gyakorlatok különböző beszédhelyzetekben
- A mondat- és szövegjelentést meghatározó tényezők felismertetése, tudatosítása
- A magyar szórend megváltozása és az üzenet jelentésváltozása közötti összefüggés tudatosítása
- A mindennapi kommunikáció gyakori metaforikus kifejezéseinek és használati körének megfigyelése, értelmezése
- Szótárhasználat fejlesztése
- A jel és a nyelvi jel fogalma, összetevői
- A jel és a jelentés összefüggése, jelentéselemek
- A hangalak és a jelentés viszonya, jelentésmező
- Motivált és motiválatlan jelentés
- A metaforikus kifejezések szerkezete, jellemző típusai, használatuk
- A mondat- és szövegjelentés

FOGALMAK

- stílus, stilisztika, stílustípus (bizalmas, közömbös, választékos stb.);
- stílusérték (alkalmi és állandó);
- stílusréteg (társalgási, tudományos, publicisztikai, hivatalos, szónoki, irodalmi);
- stílushatás;
- néhány gyakoribb szókép és alakzat köznyelvi és irodalmi példákban, jelentésszerkezet, jelentéselem, jelentésmező, jelhasználati szabály;
- denotatív, konnotatív jelentés; metaforikus jelentés; motivált és motiválatlan szó, hangutánzó, hangulatfestő szó;
- egyjelentésű, többjelentésű szó, azonos alakú szó, rokon értelmű szó, hasonló alakú szópár, ellentétes jelentésű

Helyesírás	Órakeret: 6 óra
A helyesírás	
A helyesírási alapelvek	
Különírás, egybeírás	
Kezdőbetű, betűrend,	
Idegen szavak helyesírása	
Elválasztás	
Írásjelek	
Rövidítés, mozaikszó	
Számok, dátumozás	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A helyesírás
- Helyesírási alapelvek
- Helyesírási készség fejlesztése
- Kiejtés szerinti írásmód
- Szóelemzés szerinti írásmód
- Hagyomány elve szerinti írásmód
- Egyszerűsítés elve szerinti írásmód

FOGALMAK

- helyesírás, kiejtés, szóelemzés, hagyomány, egyszerűsítés elvek
- elválasztás, különírás
- számok

Év végi ismétlés	Órakeret: 2 óra
Rendszerezés, ismétlés	

MAGYAR IRODALOM

	A tantárgy heti óraszám	A tantárgy éves óraszám
9. évfolyam	3	108
10. évfolyam	3	108

9. ÉVFOLYAM

TANULÁSI EREDMÉNYEK A 9. ÉVFOLYAM VÉGÉRE

A 9. évfolyam tananyagának tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- felismeri és tudatosítja, hogy az irodalomolvasás érzelmi, gondolati, erkölcsi és esztétikai élmények forrása;
- képes az alapvető emberi magatartásformák felismerésére, ezek megvitatása révén az erkölcsi és esztétikai érzéke fejlődik;
- az irodalmi alpműveltsége gazdagodik;
- felismeri és elkülöníti a műnemeket, illetve a műnemekhez tartozó műfajokat, a motívumokat befogadja, értelmezi;
- a művek értelmezésében felhasználja irodalmi és művészeti, történelmi, művelődéstörténeti ismereteit;
- az irodalmi művek értelmezése során figyelembe veszi a művek keletkezéstörténeti hátterét;
- tanári segítséggel az epikai és drámai művekben értelmezi a cselekményszálak, a szerkezet, az időszerkezet (lineáris, nem lineáris), a helyszínek és a jellemek összefüggéseit;
- a drámai mű értelmezésében alkalmazza az általa tanult drámaelméleti és drámatörténeti fogalmakat (pl. konfliktusos dráma);
- a lírai mű értelmezésében alkalmazza az általa tanult líraelméleti és líratörténeti fogalmakat (pl. lírai én, beszédhelyzetek, ars poetica, szereplíra);
- különböző megjelenésű, típusú, műfajú, korú szövegeket olvas, értelmez, önállóan vázlatot készít;
- összefüggő szóbeli szöveg (előadás, megbeszélés, vita) alapján önállóan vázlatot készít;
- ismeri a tanult tantárgy tudományos szakszókincsét, azokat a beszédhelyzetnek megfelelően használja;
- megadott szempontrendszer alapján szóbeli feleletet készít;
- képes eltérő műfajú szóbeli szövegek alkotására: pl. felelet, kiselőadás;
- az írásbeli szövegalkotáskor alkalmazza a tanult szerkesztési, stilisztikai ismereteket és a helyesírási szabályokat;

Témakör	Bevezetés	Órakeret 2 óra
Témakör	Bevezetés az irodalomba – művészet, irodalom	Órakeret 4 óra
Témakör	Az irodalom ősi formái. Mágia, mítosz, mitológia	Órakeret 8 óra
Témakör	A görög irodalom	Órakeret 15 óra
Témakör	A római irodalom	Órakeret 8 óra
Témakör	A Biblia mint kulturális kód	Órakeret 12 óra
Témakör	A középkor irodalma	Órakeret 15 óra
Témakör	A reneszánsz irodalma	Órakeret 34 óra

Témakör	Év végi ismétlés	Órakeret 10 óra
		108 óra

Témakörök és tananyagok

Bevezetés	Órakeret: 2 óra
Ismerkedés a tankönyvvel	
Tanulói kompetenciák felmérése	

Bevezetés az irodalomba – művészet, irodalom	Órakeret: 4 óra
Az irodalom és hatása	
Szerzők, művek párbeszéde	
Népszerű irodalom. Az irodalom határterületei	
Műnemi-műfaji rendszer	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Változatos lírai, kisprózai alkotások, szövegrészletek olvasása, közös értelmezése
- Szerző, előadó, terjesztő és befogadó változó viszonyrendszere: a művészetben való részvétel lehetőségei
- Nyelv és nyelviség az irodalomban: a képi és a hangzó nyelv, szóképek és retorikai alakzatok a hétköznapi és az irodalmi kommunikációban

FOGALMAK

művészet, szépirodalom, szórakoztató irodalom, irodalmi kommunikáció; szerző, alkotó, terjesztő, másoló, előadó, befogadó; befogadás, értelmezés, műnem, epika, líra, dráma, műfaj, monda, elbeszélés, regény, elbeszélő költemény, dal, himnusz, óda, elégia, metafora, hasonlat, költői megformáltság, történet, elbeszélés, lírai én, narrátor, beszélő, dialógus, monológ

Az irodalom ősi formái. Mágia, mítosz, mitológia	Órakeret: 8 óra
Az ősi magyar hitvilág	
A görög mitológia	
Egyéb teremtésmítosz	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS CÉLOK

- A mítoszok kulturális jelentőségének megértése
- Hősök és archetípusok a kortárs kultúrában, pl. populáris filmen, videojátékban vagy képregényben
- Mítosz- és hőstípusok megkülönböztetése, felismerése. Mítoszok, mondák és népmesék
- Az archaikus, mitikus világkép és a kortárs világkép viszonyának mérlegelése
- Az alapvető emberi magatartásformák felismerése és azonosítása a mitológiai történetekben és eposzokban

- A vándormotívumok felismerése pl. vízözön, örök élet utáni vágy
- Irodalmi alapformák, műfajok és motívumok megismerése
- A történetmesélés formáinak elemzése, az elbeszélői nézőpontok és a narratív struktúra szerepének felismerése
- A görög kultúra máig tartó hatásának felismerése: pl. archetipikus helyzetek, mitológiai és irodalmi adaptációk, intertextualitás; mai magyar szókincs.

FOGALMAK

szóbeliség, írásbeliség, sámánizmus, regös, mágus, jokulátor, táltos, világfa, antikvitás, mítosz, mitológia eredetmítosz, archaikus világ, archetípus

A görög irodalom	Órakeret: 15 óra
<i>Az epika születése</i>	
Homérosz: Iliász vagy Odüsszeia (részletek)	7
<i>A görög líra, az időmértékes verselés</i>	
Alkaiosz: Az állam hajója	1
Alkaiosz: Bordal	
Szapphó: Aphroditéhez	1
Szapphó: Édesanyám! Nem perdül a rokka	
Anakreón: Töredék a halálról	1
Anakreón: Gyűlölöm	
<i>A görög dráma</i>	
<i>Színház- és drámatörténet:</i>	5
Szophoklész: Antigone, Oidipusz király	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Ismerkedés az ókori görög mitológiai történetekkel a törzsanyagban megjelöltek alapján
- Részleteket megismerése meg a homéroszi eposzokból
- Szemelvények megismerése a görög lírából (pl. Anakreón, Szapphó, Alkaiosz, Szimónidész) és prózaepikából (Aiszóposz fabuláiból).
- A szerzőkhöz, illetve hősökhez kapcsolódó toposzok megismerése
- Irodalmi alapformák, történetek és motívumok hatásának, továbbélésének bemutatása többféle értelmezésben az irodalomban, képzőművészetben, filmen,
- Az ókori görög színház és dráma jellemzőinek, valamint a színház- és drámatörténetre gyakorolt hatásának megismerése
- A műelemző képesség fejlesztése, a hősök jellemzése, magatartásuk, konfliktusaik megértése
- Magatartásformák, konfliktusok, értékek felismerése, szembesítése, a drámai művekben felvetett erkölcsi problémák megértése, mérlegelése
- Drámai helyzetek és dramaturgiai eszközök megértése drámajátékon keresztül, részvétel drámai jelenet kidolgozásában és előadásában
- A tragikum és a komikum műfajformáló minőségének megértése

- Lehetőség szerint e szerzők valamely művéből készült kortárs színházi előadás megtekintése, a színházi előadás élményének megbeszélése, feldolgozása
- Különböző magatartásformák, konfliktusok, értékek és hibák (harmónia, mértéktartás,) felismerése; ezek elemzésével, értékelésével erkölcsi érzék fejlesztése.

FOGALMAK

eposz, eposzi konvenciók: prozódia, invokáció, enumeráció, in medias res, deus ex machina, hexameter; dal, elégia, epigramma, himnusz, időmértékes verselés fogalmai, toposz, tragédia, komédia, dialógus, monológ, hármas egység, akció, dikció, drámai szerkezet, exozódia, konfliktus, tetőpont, megoldás, kar, katarzisz

A római irodalom	Órakeret: 8 óra
<i>A polgárháborúk kora</i>	
Catullus: Gyűlölködés és szeretek, Élünk, Lesbia	
<i>Augustus kora</i>	
Vergilius: Aeneis (Első ének, 1-7.sor)	
Vergilius: IV., IX. ecloga	
Horatius: Thaliarchushoz, Licinius Murenához	
Ovidius: Átváltozások	
Pygmalion	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Szemelvények megismerése a római lírából és epikából, Horatius és Vergilius művek, továbbá Catullus, Ovidius, Phaedrus művek vagy részletek.
- A római irodalom műfajainak, témáinak, motívumainak hatása, továbbélése
- Emberi magatartásformák azonosítása, értékelése a művek, illetve a szerzők portréi alapján; a horatiusi életelvek érvényességének vizsgálata;
- Irodalmi műfajok, versformák megismerése;
- A görög és római kultúra viszonyának értelmezése;
- A római kultúra máig tartó hatásának felismerése (mitológiai és irodalmi adaptációk, intertextualitás);

FOGALMAK

imitáció, dal, óda, elégia ekloga, episztola, strófaszerkezet, horatiusi alapelvek, ars poetica

A Biblia mint kulturális kód	Órakeret: 12 óra
<i>Az Ószövetség (részletek)</i>	
a) Történeti könyvek	

Mózes első könyvéből részletek:	
• Teremtéstörténet	
• József	
Mózes második könyvéből részletek:	
• Kivonulás Egyiptomból (részletek), a Tízparancsolat	
b) Tanító könyvek	
• Zsoltárok könyve (23., 42.)	
<i>Újszövetség (részletek)</i>	
a) Az „örömhír”	
Máté evangéliumából részletek:	
• Jézus Krisztus születése, megkeresztelése	
• Jézus Krisztus tanításai: Hegyi beszéd, A magvető példázata	
• Passió-történet	
• Jézus feltámadása	
Lukács evangéliumából (részletek):	
• Az irgalmas szamaritánus	
• A tékozló fiú	
Pál apostol Szeretethimnusza	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A Biblia felépítésének tanulmányozása, a szöveghagyomány jellemzőinek és jelentőségének megértése
- Szemelvények olvasása az Ó- és Újszövetségből: alapvető történetek, motívumok és műfajok megismerése
- Háttérismeretek a Bibliához mint az európai kultúra korokon és világnézeteken átívelő, alapvető kódjához
- Kitekintés a bibliai történetek későbbi megjelenéseire az irodalomban és más művészeti ágakban
- A bibliai hagyomány meghatározó jellege a szóbeli és írásos kultúrában: szókincsben, szólásokban, témákban, motívumokban
- A Bibliához kapcsolódó ünnepek, hagyományok eredete, tartalma
- A Biblia hatástörténetét feltáró és megértető, önálló és csoportos kutatási és projektfeladatok

FOGALMAK

Biblia, Ószövetség, Újszövetség, Héber Biblia, zsidó vallás, kánon, kanonizáció, teremtéstörténet, pusztulástörténet, Tóra, Genesis, Exodus, zsoltár, próféta, kereszténység, evangélium, szinoptikusok, napkeleti bölcsek, apostol, példabeszéd, passió, kálvária, apokalipszis

<i>Egyházi irodalom</i>	
a) Epika:	
Szent Ágoston: Vallomások (részlet)	
Halotti beszéd és könyörgés	
b) Líra	
Jacopone da Todi: Himnusz a fájdalmas anyáról	
Ómagyar Mária-siralom	
<i>Lovagi és udvari irodalom</i>	
a) Epika	
Anonymus: Gesta Hungarorum (részlet)	
b) Líra	
Walter von der Vogelweide: A hársfaágak csendes árnyán	
Dante Alighieri: <i>Isteni színjáték – Pokol (részletek)</i>	
<i>A középkor világi irodalma</i>	
vágánsköltészet	
Carmina Burana (részlet)	
François Villon: A nagy testamentum (részletek)	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az irodalomtörténeti korszakolás sajátosságainak, nehézségeinek, céljainak megismerése
- A művelődéstörténeti kontextus jelentőségének megértése az irodalmi mű elemzésében
- Az irodalomtörténeti korszak történelmi, művelődéstörténeti háttérének, sajátosságainak tanulmányozása
- A korstílus fogalmának bevezetése; az irodalom és a társművészetek kapcsolata
- A tanév során megismert szövegek új szempontú rendszerezése, ismétlése
- Szövegrészlet elemzése a középkor irodalmából az alábbi műfajok közül: vallomás, lovagi epika, legenda, himnusz
- A középkori irodalom jellegének megismerése az ókeresztény és középkori szakaszban
- A vallásos és világi irodalom együtthatásának megismerése
- Az egyház irodalomra gyakorolt hatásának megértése
- A kéziratos kor írási és olvasási szokásainak megismerése
- Az antikvitás középkorra tett hatásának felismerése (pl. Vergilius-Dante)
- Dante és Villon életműve jelentőségének megértése

FOGALMAK

középkor, korstílus, művelődéstörténet, romanika, gótika, patrisztika, skolasztika, katedrális, vallomás, legenda, rím, egyházi kultúra, lovagi kultúra, trubadúr, moralitás, vágáns költészet, nyelvemlék, szövegemlék, gesta, krónika, intelem, kódex, prédikáció, Pokol, Purgatórium, Paradicsom, emberiségköltemény, allegória, szimbólum, tercina, balladaforma, rondó, rím, oktáva, testamentum, haláltánc, oximoron

A reneszánsz irodalma	Órakeret: 36 óra
<i>A humanista irodalom</i>	
a) Líra	
Petrarca: Pó, földi kérgem	2
<i>Portré: Janus Pannonius</i>	7
Janus Pannonius: Pannónia dicsérete	
Janus Pannonius: Egy dunántúli mandulafáról	
b) Epika	
Boccaccio: Dekameron, Első nap 3. novella	4
<i>A reformáció vallásos irodalma, az anyanyelvű kultúra születése</i>	
a) Bibliafordítások Károli Gáspár Szent Biblia fordítása (részlet)	1
b) Zsoltárfordítások Szenczi Molnár Albert: 42. zsoltár	1
c) Heltai Gáspár: Száz fabula (részletek)	1
<i>A reformáció világi irodalma</i>	
a) Históriai énekek	1
Tinódi Lantos Sebestyén: Eger vár viadaljáról (részlet)	
b) Széphistóriák Gyergyai (Gergei) Albert: História egy Árgirus nevű királyfőről és egy tündér szűz leányról (részletek)	1
<i>Líra a reformáció korában</i>	
a) <i>Portré: Balassi Bálint</i>	2
Balassi Bálint: Egy katonaének	2
Balassi Bálint: Borivóknak való	2
Balassi Bálint: Adj már csendességet...	2
Balassi Bálint: Hogy Júliára találá	2
b) <i>William Shakespeare: LXXV. szonett</i>	
<i>Színház- és drámatörténet: dráma a reformáció korában</i>	
<i>William Shakespeare:</i> Romeo és Júlia vagy Hamlet, dán királyfi	8

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az irodalomtörténeti korszakolás sajátosságainak, nehézségeinek, céljainak megismerése
- A művelődéstörténeti kontextus jelentőségének megértése az irodalmi mű elemzésében
- Az irodalomtörténeti korszak történelmi, művelődéstörténeti háttérének, sajátosságainak tanulmányozása
- A korstílus fogalmának rögzítése; az irodalom és a társművészetek kapcsolata
- A tanév során megismert szövegek új szempontú rendszerezése, ismétlése
- Petrarca-szonett megismerése
- a magyar irodalomtörténettel és a nemzeti kultúrával, hagyományokkal kapcsolatos ismereteinek elmélyítése Janus Pannonius műveinek olvasásával és értelmezésével

FOGALMAK

reneszánsz, humanizmus, reformáció, szonett, novella, novellafüzér, anekdota, búcsúvers

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A reformáció kultúrtörténeti jelentőségének (iskolák, nyomdák, anyanyelvűség) megismerése
- A XVI. századi Magyarországon a reformáció gyors terjedése okainak (miért és hogyan) megértése
- A XVII. század elejétől megjelenő a katolikus megújulás jellemzőinek megismerése
- A magyar és európai reformációs irodalom műfaji gazdagságának, sokszínűségének megismerése

FOGALMAK

bibliafordítás, zsoltárfordítás, vitairat, vitadráma, jeremiád, fabula, dallamvers, szövegvers, mese, példázat, históriás ének, széphistória, lovagregény-paródia

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Bevezetés a költészet olvasásába: néma és hangos olvasás, megzenésített versek befogadása, versmondás, költemények kreatív-produktív feldolgozása
- Lírai beszédhelyzetek, szerepek, alapvető műfajok (dal, epigramma, óda, elégia)
- Líra és metrika, líra és zeneiség: az ütemhangsúlyos verselés alapjai
- Népköltészet, közköltészet és műköltészet a régi és klasszikus magyar irodalomban
- A szonett formái változása Shakespeare-nél
- A törzsanyagban megnevezett költemények részletesebb értelmezése a korábban megismert stilisztikai-poétikai fogalmak segítségével.

FOGALMAK

Balassi-strófa, Balassa-kódex, hárompilléres versszerkezet, katonaeének, szonett

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az angol reneszánsz színház és dráma jellemzőinek, a shakespeare-i dramaturgia és nyelvezet befogadása, reflektálás Shakespeare drámaírói életművének hatására
- A színházi kultúra alapvető változásai a görög színháztól a shakespeare-i színházig
- A műelemző képesség fejlesztése, a hősök jellemzése, magatartásuk, konfliktusaik megértése
- Magatartásformák, konfliktusok, értékek felismerése, szembesítése, a drámai művekben felvetett erkölcsi problémák megértése, mérlegelése
- Drámai helyzetek és dramaturgiai eszközök megértése drámajátékon keresztül, részvétel drámai jelenet kidolgozásában és előadásában
- A tragikum és a komikum műfajformáló minőségének megértése
- A törzsanyagban megjelölt művek egyikének feldolgozása
- Lehetőség szerint a szerző valamely művéből készült kortárs színházi előadás megtekintése, a színházi előadás élményének megbeszélése, feldolgozása

FOGALMAK

blank verse, commedia dell'arte, hármasszínpad, a shakespeare-i dramaturgia, királydráma, bosszúdráma, lírai tragédia

Év végi ismétlés	Órakeret: 10 óra
Rendszerezés, ismétlés	

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK

Homérosz: Odüsszeia (részletek)
Szophoklész: Antigoné
Biblia (részletek az Ószövetségből és az Újszövetségből.
Dante Alighieri: Isteni színjáték – Pokol (részletek)
François Villon: A nagy testamentum (részletek)
Boccaccio: Dekameron, Első nap 3. novella
William Shakespeare: Romeo és Júlia vagy Hamlet, dán királyfi

MEMORITEREK

Homérosz: Odüsszeia (részlet)
Anakreón: Gyűlölöm azt...
Catullus: Gyűlölök és szeretek
Halotti beszéd és könyörgés (részlet)
Ómagyar Mária-siralom (részlet)
Janus Pannonius: Pannónia dicsérete
Balassi Bálint: Egy katonaének (részlet)
Balassi Bálint: Adj már csendességet... (részlet)

10. ÉVFOLYAM

TANULÁSI EREDMÉNYEK A 10. ÉVFOLYAM VÉGÉRE

A 10. évfolyam tananyagának tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-
oktatási szakasz végére:

- képes tudásanyagának megfogalmazására, előadására a magyar- és a világirodalom kiemelkedő alkotóiról, az olvasott, feldolgozott művekről;
- be tudja mutatni a tanult stíluskorszakok, irányzatok sajátosságait;
- képes a feldolgozott epikai, lírai és drámai művek főbb jellemzőinek bemutatására, a művek jelentésének, erkölcsi tartalmának tárgyyszerű, lényegre törő ismertetésére, értelmezésére;
- képes összekapcsolni irodalmi műveket különböző szempontok alapján (motívumok,

- történelmi, erkölcsi kérdésfelvetések, művek és parafrázisaik);
- képes a tantárgyhoz kapcsolódó fogalmakkal bemutatni a lírai művek hangulati és hangnemi sajátosságait, a művek verstani felépítését;
 - képes memoriterek szöveghű tolmácsolására a szövegfonetikai eszközök helyes alkalmazásával, tudatos szövegmondással;
 - hosszabb terjedelmű szöveg alapján többszintű vázlatot vagy részletes gondolatterképet készít;
 - képes azonosítani a szöveg szerkezeti elemeit, és figyelembe veszi azok funkcióit a szöveg értelmezésekor;
 - tudja alkalmazni az irodalmi alkotások műfaji természetének megfelelő szövegfeldolgozási eljárásokat, megközelítési módokat;
 - képes órai eszmecserében, vitában, érvelésben az irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, saját véleménye újrafogalmazására;
 - ismeri a tanult tantárgyak, tudományágak szakszókincsét, azokat a beszédhelyzetnek megfelelően használja;
 - képes eltérő műfajú szóbeli szövegek alkotására: felelet, kiselőadás, hozzászólás, felszólalás, esszé;
 - a tanult szövegtípusoknak megfelelő tartalommal és szerkezettel önállóan alkot különféle írásbeli szövegeket;
 - a környező világ jelenségeiről, szövegekről, műalkotásokról véleményt alkot, és azt érvekkel támasztja alá;

Témakör	Év eleji ismétlés	Órakeret 2 óra
Témakör	A barokk és a rokokó	Órakeret 12 óra
Témakör	A felvilágosodás irodalma	Órakeret 47 óra
Témakör	A romantika irodalma	Órakeret 11 óra
Témakör	A magyar romantika irodalma	Órakeret 31 óra
Témakör	Év végi ismétlés	Órakeret 4 óra
		108 óra

Témakörök és tananyagok

Év eleji ismétlés	Órakeret: 2 óra
Rendszerezés, ismétlés	

A barokk és a rokokó	Órakeret: 12 óra
-----------------------------	-------------------------

<i>Epika</i>	2
a) Vitairatok, vallásos értekezések – a katolikus megújulás Pázmány Péter: Alvinczi Péter uramhoz írt öt szép levél (részlet)	1
b) Portré: Zrínyi Miklós és a barokk eposz Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem (részletek)	4
c) Levél Mikes Kelemen: Törökországi levelek (1., 37., 112.)	2
d) Tudományos élet Apáczai Csere János: Magyar Encyclopaedia (részlet)	1
<i>A kuruc kor lírája: művek, műfajok</i> Rákóczi-nóta	2
Őszi harmat után	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az irodalomtörténeti korszakolás sajátosságainak, nehézségeinek, céljainak megismerése
- A művelődéstörténeti kontextus jelentőségének megértése az irodalmi mű elemzésében
- Az irodalomtörténeti korszak történelmi, művelődéstörténeti háttérének, sajátosságainak tanulmányozása
- A korstílus fogalmának rögzítése; az irodalom és a társművészetek kapcsolata
- A törzsanyagban felsorolt szerzők és műveik megismerése, rendszerezése,
- a magyar irodalomtörténettel és a nemzeti kultúrával, hagyományokkal kapcsolatos ismereteinek elmélyítése a törzsanyaghoz tartozó művek olvasásával és értelmezésével

FOGALMAK

barokk, katolikus megújulás (ellenreformáció), jezsuita, barokk eposz, barokk körmondat, pátosz, röpirat, fiktív levél, kuruc, labanc, bujdosóének, toborzó dal, kesergő, rokokó, emlékirat

A felvilágosodás irodalma	Órakeret: 47 óra
<i>Az európai felvilágosodás</i>	2
a) Epika Jonathan Swift: Gulliver utazásai (részletek)	1
Voltaire: Candide (részletek)	2
b) <i>Színház- és drámatörténet</i> A francia klasszicista dráma	3
Irodalom és színház Molière: A fősvény vagy Tartuffe	4
Johann Wolfgang von Goethe: Faust I. (részletek)	2
c) Líra Robert Burns: John Anderson	1
Robert Burns: Falusi randevú	1
<i>A felvilágosodás korának magyar irodalma: rokokó, klasszicizmus és szentimentalizmus</i>	5

a) Epika	
Csokonai Vitéz Mihály: Dorotya vagyis a dámák diadalma a fárságon (részletek)	1
b) Líra	
Kazinczy Ferenc: Tövises és virágok (részletek)	2
<i>Portré: Csokonai Vitéz Mihály</i>	1
Csokonai Vitéz Mihály: Az estve	1
Csokonai Vitéz Mihály: A boldogság	1
Csokonai Vitéz Mihály: Tartózkodó kérelem	1
Csokonai Vitéz Mihály: Szerlemdal a csikóbőrös kulacshoz	1
Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez	1
Csokonai Vitéz Mihály: A Magánossághoz	1
<i>Klasszicizmus és kora romantika a magyar irodalomban</i>	
a) Líra	
<i>Portré: Berzsenyi Dániel</i>	6
Berzsenyi Dániel: Osztályrészem	
Berzsenyi Dániel: Levéltöredék barátnémhoz	
Berzsenyi Dániel: A közelítő tél	
Berzsenyi Dániel: A magyarokhoz (I.)	
Kisfaludy Károly: Mohács (részlet)	
<i>Portré: Kölcsey Ferenc</i>	6
Kölcsey Ferenc: Himnusz	
Kölcsey Ferenc: Vanitatum vanitas	
Kölcsey Ferenc: Zrínyi dala	
Kölcsey Ferenc: Zrínyi második éneke	
b) Epika	
Kölcsey Ferenc: Nemzeti hagyományok (részletek)	
Kölcsey Ferenc: Parainesis (részletek)	
c) Színház és dráma	4
Katona József: Bánk bán	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A korstílus fogalmának használata az európai művelődéstörténetben
- Az európai irodalom nagy korstílusai jellemzőinek, történelmi és eszmei háttérének megismerése
- Irodalom és képzőművészet kapcsolata; a korstílusok jelenléte a képzőművészetekben
- Az európai irodalom nagy korstílusai időbeli és térbeli viszonyainak, különbségeinek megismerése
- A korstílus felhasználása az irodalmi elemzés egyik kontextusaként
- A tanév során megismert szövegek új szempontú rendszerezése, áttekintése a történetiség, a korstílusok nézőpontjából
- A klasszicizmus eszmetörténeti háttere, főbb sajátosságai
- A felvilágosodás mint mozgalom és mint eszmetörténeti irányzat

FOGALMAK

felvilágosodás, klasszicizmus, szentimentalizmus, enciklopédia, racionalizmus, empirizmus, utaztató regény, tézisregény, „sziget regény”, szatíra, gúny, klasszicista dráma, normatív poétika, rezonőr, weimari klasszika, drámai költemény

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az irodalomtörténeti korszakolás sajátosságainak, nehézségeinek, céljainak megismerése
- A művelődéstörténeti kontextus jelentőségének megértése az irodalmi mű elemzésében
- Az irodalomtörténeti korszak történelmi, művelődéstörténeti háttérének, sajátosságainak tanulmányozása
- A korstílus fogalmának rögzítése; az irodalom és a társművészetek kapcsolata
- a magyar irodalomtörténettel és a nemzeti kultúrával, hagyományokkal kapcsolatos ismereteinek elmélyítése a törzsanyagban rögzített szerzők és műveik olvasásával és értelmezésével

FOGALMAK

vátesz, röpirat, komikus vagy vígeposz, szentimentális levélregény, nyelvújítás, ortológusok, neológusok, stíluszintézis, piktúra, szentencia, anakreoni dalok, népies helyzetdal

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A hazához fűződő viszonyt tematizáló lírai és prózai szövegek olvasása, értelmezése
- Világkép és műfajok, kompozíciós, poétikai és retorikai megoldások összefüggéseinek felismertetése
- Társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések szellemi háttérének feltárása a társadalomtörténeti jelenségként is értelmezett irodalomban
- A művek történeti nézőpontú megközelítése, a megjelenő esztétikai, lét- és történelemfilozófiai kérdések és válaszok érzékelése és értelmezése
- Intertextuális utalások azonosítása és értelmezése, következtetések levonása
- Egyes műfaji konvenciók jelentéshordozó szerepének felismerése
- Bevezetés a költészet olvasásába: néma és hangos olvasás, megzenésített versek befogadása, versmondás, költemények kreatív-produktív feldolgozása
- Lírai beszédhelyzetek, szerepek, alapvető műfajok (dal, epigramma, óda, elégia)
- Líra és metrika, líra és zeneiség: az ütemhangsúlyos és időmértékes verselés alapjai
- A törzsanyagban megnevezett költemények részletesebb értelmezése a korábban megismert stilisztikai-poétikai fogalmak segítségével

FOGALMAK

nemzeti himnusz, értekezés, intellektus, értékszembesítő és időszembesítő verstípus, nemzeti identitás, közösségi értékrend, költői öntudat, prófétai szerephelyzet

A romantika irodalma	Órakeret: 11 óra
a) Az angolszász romantika	
George Byron egy szabadon választott művéből részlet	3
Sir Walter Scott: Ivanhoe (részlet)	1
Edgar Allan Poe: A Morgue utcai kettős gyilkosság	

b) A francia romantika	1
Victor Hugo: A párizsi Notre-Dame (részlet)	
c) A német romantika	2
Heinrich Heine: Loreley	
d) Az orosz romantika	3
Alexandr Szergejevics Puskin: Anyegin (részletek)	
e) A lengyel romantika	
Adam Mickiewicz: A lengyel anyához	1

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A korstílus fogalmának használata az európai művelődéstörténetben
- Az európai irodalom nagy korstílusa jellemzőinek, történelmi és eszmei háttérének megismerése
- Irodalom és képzőművészet kapcsolata; a korstílus jelenléte a képzőművészetekben
- Az európai irodalom nagy korstílusa időbeli és térbeli viszonyainak, különbségeinek megismerése
- A korstílus felhasználása az irodalmi elemzés egyik kontextusaként
- Az európai romantika sajátosságai; néhány szövegrészlet a romantikus művek köréből

FOGALMAK

korstílus, romantika, verses regény, történelmi regény, felesleges ember

A magyar romantika irodalma	Órakeret: 31 óra
<i>Életművek a magyar romantika irodalmából</i>	
a) <i>Vörösmarty Mihály</i>	12
– Líra	
Szózat	
Gondolatok a könyvtárban	
A merengőhöz	
Az emberek	
Előszó	
A vén cigány	
– Drámai költemény	
Csongor és Tünde	
b) <i>Petőfi Sándor</i>	12
– Líra	
A négyökrös szekér	
A bánat? egy nagy oceán	
A természet vadvirága	
Fa leszek, ha...	
Reszket a bokor, mert...	
Minek nevezzetek?	
Egy gondolat bánt engemet	
A puszta, télen vagy Kis-Kunság	
A XIX. század költői	
Fekete-piros dal	
– Epika	

A helység kalapácsa (részlet)	
Az apostol (részlet)	
c) <i>Jókai Mór</i>	1
– Elbeszélések	2
A tengerszem tündére	
A huszti beteglátogatók	
– Regények	
Az arany ember	4
<i>Tudományos élet a romantika korában</i>	
Erdélyi János: A magyar népdalok (részlet)	
Bajza József: Dramaturgiai és logikai leckék (részlet)	

FEJLESZTÉSI FELADAZOK ÉS ISMERETEK

- A hazához fűződő viszonyt tematizáló lírai szövegek olvasása, értelmezése Vörösmarty Mihály életművéből a törzsanyagban meghatározottak szerint
- Világkép és műfajok, kompozíciós, poétikai és retorikai megoldások összefüggéseinek felismertetése
- Egyes műfaji konvenciók jelentéshordozó szerepének felismerése
- A szépirodalmi szövegekben megjelenített értékek, erkölcsi kérdések, motivációk, magatartásformák felismerése, értelmezése
- Társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések szellemi háttérének feltárása a társadalomtörténeti jelenségként is értelmezett irodalomban
- A művek történeti nézőpontú megközelítése, a megjelenő esztétikai, lét- és történelemfilozófiai kérdések és válaszok érzékelése és értelmezése
- Intertextuális utalások azonosítása és értelmezése, következtetések levonása

FOGALMAK

rapszódia, drámai költemény

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az életmű főbb sajátosságainak megismerése a törzsanyagban megnevezett versek szövegre épülő ismeretén, értelmezésén, elemzésén
- Petőfi életművének főbb témái (szerelem, táj, haza, forradalom, család, házasság, ars poetica stb.) és műfajainak megismerése
- A költő epikájának (*Az apostol*, *A helység kalapácsa*) néhány sajátossága részletek vagy egész mű tanulmányozásán keresztül
- Petőfi alkotói pályájának és életútjának kapcsolatai, főbb szakaszai
- A népiesség és a romantika jelenlétének bemutatása Petőfi Sándor életművében
- Petőfi életútja legfontosabb eseményeinek megismerése; Petőfi korának irodalmi életében
- A Petőfi-életmű befogadástörténetének néhány sajátossága, a Petőfi-kultusz születése
- A Petőfi-életmű szerepe, hatása a reformkor és a forradalom történéseiben

FOGALMAK

népiesség, életkép, zsánerkép, elbeszélő költemény, versciklus, helyzetdal, tájlíra, lírai realizmus, látomásköltészet, zsenikultusz

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Elbeszélő szövegek közös órai feldolgozása
- Legalább egy regény önálló elolvasása
- Művelődéstörténeti kitekintés: a modern olvasóközönség megjelenése, a sajtó és a könyvnyomtatás szerepe
- A 19. század néhány jellemző elbeszélő műfajának és irányzatának áttekintése
- Kreatív szövegek alkotása megadott stílusban vagy ábrázolásmóddal
- Szövegek közös értelmezése az elbeszéléselemélet alapfogalmainak segítségével

FOGALMAK

irányregény, utópia, szigetutópia

FOGALOM

nemzeti szemlélet, korszerű népiesség

Év végi ismétlés	Órakeret: 4 óra
Rendszerezés, ismétlés	

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK

Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem (részletek)
Mikes Kelemen: Törökországi levelek (1., 37., 112.)
Molière: A fősvény vagy Tartuffe
Katona József: Bánk bán
Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde
Petőfi Sándor: A helység kalapácsa (részlet)
Jókai Mór: A huszti beteglátogatók (novella)
Jókai Mór: Az arany ember

MEMORITEREK

Csokonai Vitéz Mihály: Tartózkodó kérelem (az általános iskolai memoriter felújítása)
Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez
Berzsenyi Dániel: A közelítő tél (1. versszak)
Berzsenyi Dániel: A magyarokhoz (I.) (1. versszak)
Berzsenyi Dániel: Osztályrészem (1. versszak)
Kölcsey Ferenc: Himnusz (az általános iskolai memoriter felújítása)
Kölcsey Ferenc: Zrínyi második éneke (részlet)
Vörösmarty Mihály: Szózat (az általános iskolai memoriter felújítása)
Vörösmarty Mihály: Gondolatok a könyvtárban (részlet)

Vörösmarty Mihály: Előszó (részlet)
Petőfi Sándor: A bánat? egy nagy oceán...
Petőfi Sándor: Fa leszek, ha...
Petőfi Sándor: A XIX. század költői (részlet)

11-12. ÉVFOLYAM

A 11-12. évfolyam a közoktatás utolsó szakasza. Ez a képzési szakasz a nevelési és oktatási célokat tekintve a legösszetettebb: nemcsak új ismereteket kell átadni, hanem a meglévő ismeretek gyakorlati felhasználását is, emellett bővíteni és fejleszteni kell a tanulók kompetenciáit. Kiemelt feladat a szövegértés és a szövegalkotás tanítása. Ennek a képzési szakasznak a végén a tanulók érettségi vizsgát tesznek. Fontos cél, hogy ismereteik és képességeik birtokában önállóan fel tudjanak készülni a közép- és az emelt szintű érettségire. A 11-12. évfolyamon elvárható, hogy a tanulók képesek legyenek projekt- vagy kutatómunkában részt venni. Etikusan és kritikusan használják a hagyományos, papíralapú, illetve a világhálón található és egyéb digitális adatbázisokat. Felismerjék az adott kommunikációs helyzetet, s arra írásban és szóban is adekvátan válaszoljanak. Képesek legyenek az összetett szövegek elsődleges jelentése mögé látni, a jelentéseket értelmezni, gondolataikat írásban és szóban is pontosan és elegánsan, illetve az adott kommunikációs helyzetnek megfelelően megfogalmazni. Képesé váljanak érvekkel vagy cáfolatokkal igazolni nézeteiket, véleményüket. Sajátítsák el a mindennapi életben szükséges szövegalkotás alapvető követelményeit (műfajok, stílus, retorikai építkezés).

A tanulmányaik során szerzett ismereteik és készségeik révén ismerjék a magyar irodalomtörténet korszakait, képesek legyenek azokat az európai és világirodalmi folyamatokkal összekapcsolni. Lássák meg a magyar irodalom nagy filozófiai, társadalmi, esztétikai kérdésselvetéseit, az egyes művekben található válaszokat ezekre a kérdésekre.

Tudják értelmezni a szerzők és irodalmi alkotások időn és téren átívelő párbeszédét, a magyar irodalom jellegzetes motívumait, s ezek jelentésváltozását az irodalom történetében. Váljanak képessé az absztrakt gondolkodásra, a differenciált véleményalkotásra. Értsék az irodalom és a történelem kapcsolatát. Ezt szolgálja „A XX. századi történelem az irodalomban” című anyagrész. A *témakör* oktatásának célja, hogy a tanulók megismerjék a XX. századi magyar, illetve európai történelem katalizmáit. Ennek révén szembesüljenek történelmi, erkölcsi kérdésekkel.

Ez az utolsó nevelési-oktatási szakasz, melyben lehetőség nyílik az erkölcsi és érzelmi nevelésre. A XIX-XX. századi irodalmi művek két nagy témája a nemzeti, illetve a személyes identitáskeresés. A művek kaleidoszkópszerű sokszínűsége lehetőséget teremt arra, hogy a Kárpát-medencei irodalomban felvetődő történelmi sorskérdésekkel, nemzeti és személyes erkölcsi dilemmákkal találkozzanak a tanulók. Ezekre a dilemmákra reagálva fejlődnek erkölcsi érzékenységük, érzelmi intelligenciájuk. Nemzeti és személyes identitásuk kialakulásában, szociális kompetenciáik fejlesztésében irodalmunk, nyelvünk ismerete a tanulók segítségére van.

Ennek a képzési szakasznak a feladata – a műveltségátadás, a kompetencia és érzelmfejlesztés mellett –, hogy a tanulóknak segítséget nyújtson a pályaválasztásban, felkészítse őket a továbbtanulásra.

Mindezek elérése érdekében a képzés kiemelt céljai:

- a retorikai ismeretek bővítése. Ismerjék meg a diákok a retorika fogalmát, történetének nagy állomásait, az érvek, illetve a cáfolatok típusait, helyes alkalmazásukat. Ezek birtokában képesek legyenek arányos, előrehaladó szöveget alkotni, mely megfelel a műfaji és a stilisztikai követelményeknek, a magyar nyelvhelyességi – írásos szöveg esetében – a helyesírási szabályoknak.
- Ismerjék meg a magyar nyelv földrajzi és társadalmi tagozódását. A Kárpát-medence tíz nyelvjárási régiójának jellegzetes nyelvhasználati (hangtani, lexikai, mondatszerkesztési) sajátosságai közül ismerjenek fel néhányat.
- Ismerjék a magyar nyelv társadalmi tagozódását, jellegzetes csoportnyelveit, azok tipikus szóhasználatát, nyelvi sajátosságait.
- Ismerjék a nyelvvizsgálati módszereket, a világ nagy nyelvcsaládjait. Tanulják meg a magyar nyelv eredetéről szóló tudományos hipotéziseket, illetve az ezeket igazoló bizonyítékokat. Tudják a magyar nyelvtörténet nagy korszakait, az ezekben a korokban keletkezett kiemelkedő jelentőségű nyelvmlékeinket.
- Bővüljön stilisztikai tudásuk: ismerjék fel a szóképeket, alakzatokat. Képesek legyenek a tanulók ezeket értelmezni, saját nyelvhasználatukban is alkalmazni a metaforikus szövegépítést, a magyar nyelv archaikusabb elemeit, pl.: szólásokat, közmondásokat, szállóigéket.
- Szövegértő- és szövegalkotó kompetenciájuk folyamatos bővítése, irodalomelméleti és -történeti tudásuk gazdagodása lehetővé teszi, hogy a tanulók összetett szövegeket értelmezzenek. Poétikai és retorikai ismereteik aktualizálásával képessé válnak egy mű értelmezésére, elemzésére vagy két mű – megadott szempontok alapján történő – összevetésére. Elvárt cél, hogy elemző gondolatmenetüket arányos esszében vagy értekezésben tudják kifejteni.
- Cél, hogy a képzés ezen szakaszában a különböző művészeti ágak közös témáit, motívumkincsét, kérdésselvetéseit is megértsék. Tudatosítsák, hogy egy-egy irodalmi alkotás adaptációja önálló művészeti alkotás. Az eredeti mű és az adaptáció összevetésével mindkét művet képesek legyenek értelmezni, az eltérő problémafelvetést érzékelni.

- A XIX-XX. századi irodalom rendkívüli gazdagságából ismerjenek meg a diákok átfogó életműveket, több műnemben alkotó szerzőkről portrékat, illetve egy-egy – döntően egy műnemben alkotó – szerzőről vagy egy kiemelkedő irodalmi alkotásról metszetet kapjanak. Cél, hogy ismerjék meg a XIX-XX. század kiemelkedő jelentőségű, már lezárt életművel bíró alkotóit, a két század stílusirányzatait, irodalmi mozgalmait.

MAGYAR NYELV

	A tantárgy heti óraszám	A tantárgy éves óraszám
11. évfolyam	1	36
12. évfolyam	1	32

11. ÉVFOLYAM

TANULÁSI EREDMÉNYEK A 11. ÉVFOLYAM VÉGÉRE

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló:

- ismeri a nyelvben előforduló különféle nyelvváltozatokat (nyelvjárások, csoportnyelvek, rétegnelvek), összehasonlítja azok főbb jellemzőit;
- megérti az anyanyelvhasználat fontosságát
- ismeri és érti a nyelvrokonság fogalmát, annak kritériumait;
- ismeri a magyar nyelv eredetének hipotéziseit, és azok tudományosan megalapozott bizonyítékait;
- érti, hogy nyelvünk folyamatosan változik, ismeri a magyar nyelvtörténet nagy korszakait, kiemelkedő jelentőségű nyelvmlékeit;
- megérti, hogy a nyelv nemcsak a kommunikáció, de a gondolkodás eszköze is egyben
- megérti a nyelvek közötti kapcsolódás lehetőségeit,
- képes csoportosítani és jellemezni az általa ismert nyelveket
- megérti, hogy a nyelv folyamatosan változik, s e változásban minden ember, minden nyelvhasználó aktívan részt vesz
- tudatosan használja az anyanyelvét
- ismeri az egyes szótár- és kézikönyvtípusokat
- tudja, hogy mit hol keressen a valóságos és a virtuális könyvtárakban
- képes használni a hagyományos, papír alapú, illetve a világhálón található és egyéb digitális szótárakat

Témakör	Év eleji ismétlés	Órakeret 2 óra
Témakör	Általános nyelvi ismeretek – a nyelv és a gondolkodás, nyelvtípusok	Órakeret 10 óra
Témakör	Nyelvtörténet- a nyelv változása, a nyelvrokonság kérdései, nyelvmlékek	Órakeret 13 óra
Témakör	A nyelv rétegződése, nyelvjárások, nyelvi tervezés, nyelvi norma	Órakeret 7 óra

Témakör	Szótárhasználat	Órakeret 2 óra
Témakör	Év végi ismétlés	Órakeret 2 óra
		36 óra

Témakörök és tananyagok

Év eleji ismétlés	Órakeret: 2 óra
Rendszerezés, ismétlés	

Általános nyelvi ismeretek – a nyelv és a gondolkodás, nyelvtípusok	Órakeret: 10 óra
A nyelv és a beszéd, a nyelv mint változó rendszer	
A nyelv és gondolkodás, a nyelv és megismerés	
A beszéd mint cselekvés	
A nyelvcsaládok és nyelvtípusok	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- a nyelv mint jelrendszernek, az emberi nyelv egyediségének megértése; a nyelv mint változó rendszer; a nyelv szerepe a világról formált tudásunkban
- a kommunikáció kódok vizsgálata, a korlátozott és a kidolgozott kód; gesztusnyelvek, jelnyelvek
- a nyelv és gondolkodás viszonya nyelvfilozófiai lehetőségeinek megismerése
- a nyelv és a megismerés viszonyának tanulmányozása: az emberiség információs forradalmi; a nyelv és a kultúra viszonya
- nyelvcsaládok, nyelvtípusok tanulmányozása

FOGALMAK

- Jel, nyelvi jel, jelrendszer,
- nyelvtípus (agglutináló, izoláló, flektáló),
- nyelvcsalád, kódok, korlátozott és kidolgozott kód,
- gesztusnyelv, jelnyelv

Nyelvtörténet- a nyelv változása, a nyelvrokonság kérdései, nyelvemlékek	Órakeret: 13 óra
A magyar nyelv rokonságának hipotézisei	
A magyar nyelvtörténet korszakai	
Nyelvemlékek	
A szókészlet változása a magyar nyelv történetében	
Nyelvújítás	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A szinkrón és diakrón nyelvszemlélet fejlesztése
- A magyar nyelv rokonságának megismerése
- Az összehasonlító nyelvszemlélet fejlesztése: nyelvünk helye a világban
- Az interdiszciplináris tudatosság fejlesztése a nyelvtörténeti, irodalom- és művelődéstörténeti párhuzamosságok és összefüggések felfedeztetésével
- Változás és állandóság nyelvi egyensúlyának megértése
- Nyelvrokonság és nyelvcsaládok vizsgálata
- A nyelvrokonság bizonyítékainak tudományos módszereinek tisztázása
- A magyar nyelv eredetének, az erről szóló tudományos hipotéziseknek megismerése
- A szókinés jelentésváltozásának főbb típusai, tendenciái
- A nyelvtörténeti kutatások forrásainak vizsgálata: kéziratos és nyomtatott nyelvemlékek
- A magyar nyelv történetének főbb korszakai, és néhány fontos nyelvemlékünk (*A tihanyi apátság alapítólevele, Halotti beszéd, Ómagyar Mária-siralom*)
- A nyelvújításnak, illetve hatásának tanulmányozása

FOGALMAK

- nyelvrokonság, nyelvcsalád; uráli nyelvcsalád, finnugor rokonság;
- ősmagyar, ómagyar, középmagyar kor, újmagyar kor, újabb magyar kor;
- nyelvemlék;
- ősi szó, belső keletkezésű szó, jövevény- és idegen szó;
- nyelvújítás, ortológus, neológus;
- szinkrón és diakrón nyelvszemlélet

A nyelv rétegződése, nyelvjárások, nyelvi tervezés, nyelvi norma	Órakeret: 7 óra
Anyanyelvünk rétegződése I.- A köznyelvi változatok, a csoportnyelvek és rétegnelvek	
Anyanyelvünk rétegződése II.- A nyelvjárások és a nyelvi norma	
Nyelvünk helyzete a határon túl	
Nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A nyelvi sokszínűség, nyelvi tolerancia tudatosítása
- A nyelvjárások nyelvhasználati sajátosságainak megismertetése
- A nyelvi tervezés elveinek és feladatainak megismertetése
- A nyelv társadalmi tagozódásának vizsgálata

FOGALMAK

- nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés, nyelvtörvény, nyelvi norma;
- nyelvváltozatok; vízszintes és függőleges tagolódás;
- nyelvjárások, regionális köznyelv, tájszó; csoportnyelv, szaknyelv, hobbinyelv, rétegnyelv; szleng, argó;

- kettősnyelvűség, kétnyelvűség, kevert nyelvűség;
- nemzetiségi nyelvek

Szótárhasználat	Órakeret: 2 óra
Könyvtári órák	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- a fontosabb egynyelvű papír alapú és digitális szótárfajták megismerése, tanulmányozása: értelmező szótár, történeti-etimológiai szótár, szinonimaszótár, helyesírási szótár, szlengszótár, nyelvművelő kéziszlótár, Magyar Történeti Szövegtár, írói szótárak, tájszótár

FOGALMAK

- értelmező szótár, etimológiai szótár, szinonimaszótár, rétegnyelvi szótár, írói szótár

Év végi ismétlés	Órakeret: 2 óra
Rendszerezés, ismétlés	

12. ÉVFOLYAM

TANULÁSI EREDMÉNYEK A 12. ÉVFOLYAM VÉGÉRE

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló:

- alkalmazza az általa tanult nyelvi, nyelvtani, helyesírási, nyelvhelyességi ismereteket;
- a retorikai ismereteit a gyakorlatban is alkalmazza;
- képes adott témához kapcsolódó retorikai szöveget alkotni és előadni
- alkalmazza a kulturált vitatkozás elveit
- ismeri, felismeri, alkalmazza az érvelési technikákat
- törekszik az eredményes és előre vivő vitára
- kulturáltan és udvariasan kommunikál
- tudatosan alkalmazza a kulturált társalgás elveit
- felkészül az érettségi írásbeli és szóbeli részére
- tud helyesen írni, szükség esetén nyomtatott és digitális helyesírási segédletet használni;
- etikusan és kritikusan használja a hagyományos, papír alapú, illetve a világhálón található és egyéb digitális adatbázisokat.
- képes önállóan kijavítani a saját hibáit

Témakör	Év eleji ismétlés	Órakeret 2 óra
----------------	--------------------------	---------------------------

Témakör	Retorika- a beszédfajták, a beszéd felépítése, az érvelés	Órakeret 11 óra
Témakör	Pragmatika- a megnyilatkozás fogalma, társalgási forduló, beszédaktus, együttműködési elv	Órakeret 7 óra
Témakör	Felkészülés az érettségire - rendszerező ismétlés	Órakeret 12 óra
		32 óra

Témakörök és tananyagok

Év eleji ismétlés	Órakeret: 2 óra
Rendszerezés, ismétlés	

Retorika- a beszédfajták, a beszéd felépítése, az érvelés	Órakeret: 11 óra
A retorika és kommunikáció, a retorika fogalma	
A retorikai szövegek felépítése és elkészítésének lépései	
A szóközi beszéd fajtái (tanácsadó beszéd, törvényszéki beszéd, alkalmi beszéd) és jellemzőik	
Az érvelő beszéd felépítése, az érvtípusok	
Az érvelés módszere	
A retorikai szövegek kifejezőeszközei	
A kulturált vita szabályai	
A befolyásolás módszerei	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A retorika alapfogalmainak megismertetése, azok alkalmazása a tanulók életével, mindennapjaival összefüggő nyilvános megszólalásokban
- A hatásos érvelés technikájának, a legfőbb érvelési hibáknak a megismertetése
- Önálló beszéd megírásához, annak hatásos előadásához szükséges nyelvi, gondolkodási képességek fejlesztése
- A szóköz tulajdonságai, feladatai
- A szóközi beszéd felépítése, a beszéd megszerkesztésének menete az anyaggyűjtéstől a megszólalásig
- Az érv, érvelés, cáfolat megértése
- Az érvelési hibák felfedeztetése
- A hatásos előadásmód eszközeinek tanítása, gyakoroltatása
- Érvelési gyakorlatok: kulturált vita, véleménynyilvánítás gyakorlása

FOGALMAK

- retorika, szóköz, a szóköz feladata, a meggyőzés eszközei: érv és cáfolat;
- hagyományos és mai beszédfajták;
- a szóköz részei, szerkezete, felépítése

Pragmatika- a megnyilatkozás fogalma, társalgási forduló, beszédaktus, együttműködési elv	Órakeret: 7 óra
A nyelv működése a beszélgetés, társalgás során	
A társalgás udvariassági formái	
A beszédaktus	
Az együttműködési elv (mennyiségi, minőségi, viszony, mód)	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A kulturált nyelvi magatartás fejlesztése
- A nyelv működésének, a nyelvhasználat megfigyelése különböző kontextusokban, eltérő célok elérésére nyelvi eszközökkel
- A kulturált nyelvi magatartás fejlesztése
-

FOGALMAK

- megnyilatkozás, társalgás, társalgási forduló, szóátvétel, szóátadás;
- beszédaktus (lokúció, illokúció, perlokúció);
- deixis; együttműködési elv

Felkészülés az érettségire - rendszerező ismétlés	Órakeret: 12 óra
--	-------------------------

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A rendszerező képesség fejlesztése
- Az önálló tanulás fejlesztése: az érettségi témaköreinek és a követelményeknek megfelelő tételvázlatok összeállítása
- A tanult nyelvészeti, kommunikációs, szövegértési és szövegalkotási ismeretek rendszerezése

FOGALMAK

- Az eddig tanult fogalmak rendszerező ismétlése

MAGYAR IRODALOM

	A tantárgy heti óraszám	A tantárgy éves óraszám
11. évfolyam	3	108
12. évfolyam	4	128

11. ÉVFOLYAM

TANULÁSI EREDMÉNYEK A 11. ÉVFOLYAMON

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló:

- ismeri a XIX. század második felének, és a XX. század első felének irodalmát
- ismeri a megjelenő stílusirányzatokat, felismerje azok jellemzőit
- ismeri a korszak neves világirodalmi alkotóit, egy-két művük alapján tudja őket bemutatni, a korszakban elhelyezni
- ismeri a korszak magyar alkotóit, életművüket, főbb műveiket, felismeri szerepüket és jelentőségüket a magyar irodalom és a kultúra területén
- felismeri, hogy a személyes sors és a történelem hat az irodalomra
- az irodalmi mű értelmezése során figyelembe veszi a mű keletkezéstörténeti hátterét, a műhöz kapcsolható filozófiai, eszmetörténeti szempontokat is;
- tudja az ismert műveket a tanult szempontok alapján összefüggő szövegben elemezni szóban és írásban is
- az irodalom különböző korszakaiból származó művekben a visszatérő témákat, motívumokat észleli, felismeri, képes összehasonlítani
- tud ismeretlen művet önállóan elemezni (a tanult szempontok alapján)
- tud műelemző esszét írni ismert és ismeretlen műről
- szóbeli megnyilatkozása kulturált, a helyzetnek megfelelő, összefüggő
- a nyilvánosság előtt is képes kinyilvánítani a gondolatait
- képes együttműködni társaival, ha a helyzet vagy feladat ezt kívánja
- csoportban, közösségben feladatot vállal a saját képességeinek megfelelően
- amit vállal, azt meg is csinálja
- tiszteletben tartja mások nézeteit, kulturáltan, higgadtan képviseli a saját álláspontját
- képes a magyar irodalomban és a világirodalomban megjelenő irodalmi témákat, stílusokat összehasonlítani, ezek összefüggéseit és különbségeit felismeri
- összehasonlít egy adott irodalmi művet annak adaptációival (film, festmény, zenemű, animáció stb.), összehasonlításakor figyelembe veszi az adott művészeti ágak jellemző tulajdonságait;
- gondolatai, ismeretei kifejtésekor törekszik a pontos és szakszerű fogalmazásra, figyel a nyelvhelyességre, írásban a helyesírásra is
- epikai és drámai művekben önállóan értelmezi a cselekményszálak, a szerkezet, az időszerkezet (lineáris, nem lineáris), a helyszínek és a jellemek összefüggéseit;
- epikus és drámai művekben rendszerbe foglalja a szereplők viszonyait, valamint összekapcsolja azok motivációját és cselekedeteit;
- epikus művekben értelmezi a különböző elbeszélésmódok szerepét (tudatábrázolás, egyenes és függő beszéd, mindentudó és korlátozott elbeszélő stb.);
- a drámai mű értelmezésében alkalmazza az általa tanult drámaelméleti és drámatörténeti fogalmakat (pl. analitikus és abszurd dráma, epikus színház, elidegenedés);
- a lírai művek értelmezésében alkalmazza az általa tanult líraelméleti és líratörténeti fogalmakat (pl. lírai én, beszédhelyzetek, beszédmódok, ars poetica, szereplíra);
- a tantárgyhoz kapcsolódó fogalmakkal bemutatja a lírai mű hangulati és hangnemi sajátosságait, hivatkozik a mű verstani felépítésére; szükség esetén a mű értelmezéséhez felhasználja történeti ismereteit;
- a mű értelmezésében összekapcsolja a szöveg poétikai tulajdonságait a mű nemzeti hagyományban betöltött szerepével;
- tájékozottságot szerez régiója magyar irodalmáról és kulturális intézményeiről

(múzeum, könyvtár, színház)

- felfedezi és alkalmazza a tér, az idő, a tempó, a ritmus sajátosságait és összefüggéseit;
- felidéri és alkalmazza a látott, hallott, érzékelt verbális, vokális, vizuális, kinetikus hatásokat;
- koncentrált figyelemmel végzi a játékszabályok adta keretek között tevékenységeit;
- megfigyeli, azonosítja és értelmezi a társaitól és a környezetéből érkező hatásokat és az azokra adott saját válaszait;
- értelmezi önmagát egyénként és a csoport részeként, a csoporton belüli viszonyrendszerben betöltött helye szerint a csoportos játékok során.
- továbbfejleszti együttműködésre és konszenzus kialakítására irányuló gyakorlatát, kiveszi részét a közös döntéshozatali folyamatokból.
- az alkotótevékenység során adekvát és alkotó módon használja a megismert és általa alkotott kifejezési formákat, felfedezi a tárgyi világ kínálta eszközöket, ezek művészi formáit, a színházi vizualitás eszköztárát, használja a tér sajátosságaiban rejlő lehetőségeket, adekvát módon alkalmazza a verbális és nonverbális kifejezés eszközeit;
- ismeri és alkalmazza a szerepbe lépésben és az együttjátszásban rejlő lehetőségeket, felismeri az empátia jelentőségét, ismeri és tudatosan alkalmazza a kapcsolat létrehozásának és fenntartásának technikáit, ismeri és alkalmazza a kommunikációs jelek jelentéshordozó és jelentésteremtő erejét, a feszültség eszközeit és szerepét a dramatikus tevékenységekben;
- felfedezi a színházi kommunikáció erejét, alkalmazza a tanult dramatikus technikákat a helyzetek megjelenítésében, a történetek dramatizálásában és a figurateremtés folyamatában, felismeri és alkalmazza a helyzetek feldolgozása során a szerkesztésben rejlő lehetőségeket;
- megkülönbözteti és tudatosan alkalmazza a dramaturgiai alapfogalmakat, értelmezi a megélt, a látott, hallott, olvasott vagy kitalált történeteket a különböző dramatikus tevékenységek révén;
- felfedezi a történetek jelentőségét az emberi kommunikációban, az értékek közvetítésében és a kulturális hagyomány átörökítésében;
- felismeri a színházi élmény fontosságát, és a színházi előadást a dramatikus tevékenységek kiindulópontjául is használja, a színházi előadást önmaga és a világ megértésének élményszerű formájaként értelmezi, felismeri a színházi előadásokban a művészettel élés lehetőségének egyik formáját.
- felismeri és azonosítja a dramatikus szituációk jellemzőit, elemzi és dramatikus eszközökkel feldolgozza a problémahelyzeteket és megvizsgálja azok lehetséges megoldási alternatíváit, értékítéletet formál, amelyet a problémahelyzet jellemző vonásaival indokol.
- értelmezi és rendszerezi a dráma- és színháztörténeti, dráma- és színházelméleti, valamint a kortárs színházra vonatkozó ismereteit és élményeit, saját munkájában alkalmazza, a látott előadásokban felismeri és azonosítja a dráma és a színház formanyelvi sajátosságait

Témakör	Év eleji ismétlés	Órakeret 3 óra
Témakör	A klasszikus modernség irodalma	Órakeret 37 óra
Témakör	A magyar irodalom a XX. században	Órakeret 63 óra
Témakör	Év végi ismétlés	Órakeret

		5 óra
		108 óra

Témakörök és tananyagok

Év eleji ismétlés	Órakeret: 3 óra
Rendszerezés, ismétlés	

A klasszikus modernség irodalma	Órakeret: 37 óra
<i>A nyugat-európai irodalom</i>	
a) Honoré de Balzac: Goriot apó (részletek) vagy Stendhal: Vörös és fekete (részletek)	2
b) <i>Színház- és drámatörténet:</i> Henrik Ibsen: A vadkacsa vagy Nóra (Babaotthon)	2
<i>Az orosz irodalom</i>	7
a) Nyikolaj Vasziljevics Gogol: A köpönyeg	
b) Fjodor Mihajlovics Dosztojevszkij: Bűn és bűnhődés (részletek)	
c) Lev Nyikolajevics Tolsztoj: Ivan Iljics halála	
d) <i>Színház- és drámatörténet:</i> Anton Pavlovics Csehov: Sirály vagy Ványa bácsi	
<i>A klasszikus modernizmus lírájának alkotói, alkotásai</i>	
a) Charles Baudelaire A Romlás virágai – Előszó Az albatrosz	2
b) Paul Verlaine Őszi chanson Költészettan	1
c) Arthur Rimbaud A magánhangzók szonettje	1
<i>Romantika és realizmus a XIX. század magyar irodalmában</i>	
<i>Életművek a XIX. század második felének magyar irodalmából</i>	
a) Arany János	8
• Epika Toldi estéje	
• Balladák Ágnes asszony V. László Vörös Rébék	

• Líra	
Fiamnak	
Letéshem a lantot	
Kertben	
Epilógus	
Kozmopolita költészet	
Mindvégig	
b) <i>Mikszáth Kálmán</i>	6
Az a fekete folt	
Bede Anna tartozása	
A bágyi csoda	
Beszterce ostroma	
1. <i>Színház- és drámatörténet</i>	
Madách Imre: Az ember tragédiája	5
2. <i>Szemelvények a XIX. század második felének és a századfordulónak a magyar irodalmából</i>	
a) Tompa Mihály	1
A gólyához	
A madár, fiaihoz	
b) Gárdonyi Géza	1
Az én falum (részletek)	
A láthatatlan ember (részlet)	
c) Vajda János	1
Húsz év múlva	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK (A.+B.)

- Elbeszélő szövegek közös órai feldolgozása
- Legalább két regény és két dráma önálló elolvasása
- A XIX. század történelmi, erkölcsi, filozófiai kérdésfelvetéseinek, konfliktusainak megértése az epikus és drámai művek elemzése alapján
- A XIX. század néhány jellemző epikus műfajának és irányzatának áttekintése
- Lírai szövegek közös értelmezése lírapoétikai fogalmainak segítségével
- Az irodalomtörténeti folytonosság (művek, motívumok párbeszéde) megértése
- Klasszikus esztétikai és modernista esztétikai törekvések felfedezése a XIX. századi világirodalom kiemelkedő alkotásaiban
- A XIX. századi világirodalom magyar irodalomra gyakorolt hatásának megértése

FOGALMAK

klasszikus modernség, realizmus, realista regény, mindentudó elbeszélő, tolsztojanizmus, visszatekintő időszerkezet, analitikus dráma, drámaiatlan dráma, lírai dráma

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A klasszikus modernista költészet főbb irányzatainak, programjainak megismerése
- A XIX. századi líra új kifejezőmódbeli jellemzőinek azonosítása
- A hagyományhoz való viszony értelmezése, a költői programok főbb sajátosságainak megfigyelése, poétikaértelmezések, a régi és új költészeteszmény jellemzőinek számbavétele

- A korszak programadó verseinek értelmezése, poétikai-retorikai elemzése (annak tudatosításával, hogy ezek a művek fordításokban olvashatók)

FOGALMAK

szimbolizmus, esztétizmus, l'art pour l'art, kötetkompozíció, szinesztézia, kiátkozott költő

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az életmű főbb sajátosságainak megismerése a kijelölt versek értelmezése, elemzése alapján
- Arany János lírai életművének főbb témái és változatai (szabadság és rabság; visszatekintés és önértékelés; a művész szerepe a társadalomban; erkölcsi dilemmák és válaszlehetőségek)
- Arany János balladaköltészetének megismerése legalább három ballada elemzésével, a műfaji sajátosságok és a tematikus jellemzők rendszerezése
- A költő epikájának (*Toldi estje*, *Buda halála*) tanulmányozása a kijelölt és választott szövegek segítségével
- A kortárs történelem eseményeinek feldolgozása, bemutatása Arany lírai és epikus költészetében
- Arany alkotói pályája főbb szakaszainak azonosítása (forradalom előtti időszak, nagykőrösi évek, Ószikék)
- Arany életművében a népiesség és a romantika összefonódásának tudatosítása
- Arany jelentősége kora irodalmi életében, Arany életútja legfontosabb eseményeinek megismerése
- Az Arany-életmű befogadás-történetének, az Arany-kultusz születésének áttekintése

FOGALMAK

ballada, pillérversszak, önirónia, eszményítő realizmus

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Elbeszélő szövegek közös órai feldolgozása
- Legalább négy novella és egy regény önálló elolvasása
- Művelődéstörténeti kitekintés: a modern olvasóközönség megjelenésének, a sajtó és a könyvnyomtatás szerepének tanulmányozása
- A romantika és a realizmus találkozásának vizsgálata a mikszáthi epikában
- Az anekdota műfaji jellegzetességeinek megismerése, az anekdota szerepének vizsgálata Mikszáth regényeiben és novelláiban
- A metaforikus próza poétikai jegyeinek megismerése
- Mikszáth egy művében a különc szerepének tanulmányozása
- Erkölcsi kérdések (pl.: bűn és büntetés, őszinteség, hazugság, képmutatás) vizsgálata Mikszáth műveiben

FOGALMAK

különc, donquijoteizmus

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Madách Imre *Az ember tragédiája* című művének közös órai feldolgozása
- A mű irodalmi, történetfilozófiai, eszmetörténeti előzményeinek megismerése
- A bibliai és a mitológiai előképek felfedezése: a Teremtés könyve, Jób könyve, a Faust-történet
- A mű erkölcsi kérdésfelvetéseinek megértése, mai vonatkozásainak tisztázása
- Az ember tragédiájának történelemfilozófiai dilemmáinak vizsgálata (pl.: Ki irányítja a történelmet?, Van-e fejlődés a történelemben?)
- Eszmék, nemek harcának vizsgálata a műben

FOGALMAK

emberiségdráma, emberiségköltemény, drámai költemény, történelemfilozófia, történeti színek, keretszínek, falanszter

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Ezen XIX. századi alkotók helyének, irodalomtörténeti szerepének megismerése
- A század irodalmi törekvéseinek, sajátosságainak, írói-költői csoportjainak megismerése
- A lírai beszédmód változatainak értelmezése; a korszakra és az egyes alkotókra jellemző beszédmódok feltárása, néhány jellegzetes alkotás összevetése.
- A művek közös és egyéni feldolgozása, értelmezése
- Összehasonlító elemzés készítése közös téma, motívum, műfaj vagy forma alapján

FOGALMAK

nép-nemzeti irodalom, filozófiai dal

A magyar irodalom a XX. században	Órakeret: 63 óra
<i>Életművek a XX. század magyar irodalmából</i>	
a) Herczeg Ferenc	3
Az élet kapuja	
Fekete szüret a Badacsonyon	
<i>Színház- és drámatörténet:</i> Bizánc	
b) Ady Endre	2
Góg és Magóg fia vagyok én...	1
Héja-nász az avaron	1
Harc a Nagyúrral	1
Új vizeken járok	1
Az ős Kaján	1
A Sion-hegy alatt	1
Az Úr érkezése	1
Kocsi-út az éjszakában	1
Emlékezés egy nyár-éjszakára	1
Őrizem a szemed	1
c) Babits Mihály	2
In Horatium	1
A lírikus epilógja	1

Esti kérdés	1
Jobb és bal	1
Mint különös hírmondó...	1
Ősz és tavasz közt	1
Jónás könyve; Jónás imája	2
d) Kosztolányi Dezső	2
A szegény kisgyermek panaszai (részletek: Mint aki a sínek közé esett..., Azon az éjjel, Anyuska régi képe)	1
Boldog, szomorú dal	1
Őszi reggeli	1
Halotti beszéd	1
Hajnali részegség	1
Édes Anna	3
Esti Kornél; Tizennyolcadik fejezet, melyben egy közönséges villamosútról ad megrázó leírást, – s elbúcsúzik az olvasótól <i>Portrék a XX. század magyar irodalmából</i>	2
a) Móricz Zsigmond	6
Tragédia	
Úri muri	
b) Wass Albert	4
Adjátok vissza a hegyeimet!	
Üzenet haza	
<i>Metszetek a XX. század magyar irodalmából – a Nyugat alkotói</i>	
a) Juhász Gyula	6
Tiszai csönd	
Anna örök	
b) Tóth Árpád	5
Esti sugárkoszorú	
Lélektől lélekig	
Isten oltó-kése	
c) Karinthy Frigyes	5
Így írtok ti (részletek)	
Találkozás egy fiatalemberrel	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az életmű főbb sajátosságainak megismerése a törzsanyagban megjelölt művek elemzésével
- A hazához fűződő viszonyt vizsgáló prózai szövegek olvasása, értelmezése
- Világkép és műfajok, kompozíciós, poétikai és retorikai megoldások összefüggéseinek felismertetése
- Társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésselvetések vizsgálata Herczeg Ferenc műveiben
- A művek történeti nézőpontú megközelítése, a megjelenő esztétikai, lét- és történelemfilozófiai kérdések és válaszok értelmezése
- Egyes műfaji konvenciók jelentéshordozó szerepének felismerése

FOGALMAK

Új Idők, nemzeti konzervativizmus, színmű

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Ady Endre életművének főbb témái (pl.: szerelem, magyarság, Élet-Halál, Isten, költészet, pénz, háború, stb.) és versformái
- Ady költészetének tematikus, formai és nyelvi újdonságai XIX. századi költészetünk tükrében
- A szimbólumok újszerű használata az életműben
- A szecessziós-szimbolista versek esztétikai jellemzőinek megismerése
- Ady Endre költészetének hatása a kortársakra, illetve az ún. Ady-kultusz születésének megismerése
- Szemelvények a költő prózájából, publicisztikai írásaiból
- Ady Endre életútjának költészetét meghatározó főbb eseményei, kapcsolatuk a költői pálya alakulásával
- A költő főbb pályaszakaszainak jellemzői, az Új versek c. kötet felépítésének tanulmányozása
- A Nyugat születése, jelentőségének felismerése
- Ady Endre költészete körüli viták (saját kora és az utókor recepciójában) tanulmányozása

FOGALMAK

szecesszió, versciklus, kötetkompozíció, vezérvers, önmitologizálás, szimultán versritmus vagy bimetrikus verselés

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az életmű főbb sajátosságainak megismerése a törzsanyagban megjelölt versek és a Jónás könyve elemzésével
- Babits Mihály irodalomszervező munkásságának feltérképezése
- Babits Mihály költészetének főbb témái (filozófiai kérdésselvetések, az értelmiségi lét kérdései és felelőssége, értékörzés, erkölcsi kérdések és választások) tanulmányozása
- Babits Mihály „poeta doctus” költői felfogásának megismerése néhány költői eszközének tanulmányozásával
- Babits költői életútjának és költői pályájának főbb szakaszai, eseményei
- Babits jelentőségének megismerése a magyar irodalomban: a költő, a magánember, a közéleti személyiség egysége; szemléleti, esztétikai öröksége

FOGALMAK

filozófiai költészet, parafrázis, nominális és verbális stílus, irónia

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az életmű főbb sajátosságainak megismerése a törzsanyagban megjelölt művek elemzésével

- Kosztolányi Dezső költészetének főbb témáinak (gyermek- és ifjúkor, emlékezés, értékszembesítés, elmúlás, érzelmek stb.) tanulmányozása
- A költő „homo aestheticus” költői felfogásának megismerése költői eszköztárának tanulmányozása által
- Elbeszélő prózája főbb narrációtechnikai, esztétikai sajátosságainak felismerése, értelmezése
- A lélektani analízis tanulmányozása Kosztolányi Dezső prózájában
- A történelem és a magánember konfliktusának ábrázolása Kosztolányi Dezső regényeiben
- Kosztolányi Dezső szerepének vizsgálata kora irodalmi életében (vitái kortársaival; helye, szerepe a Nyugat első nemzedékében)

FOGALMAK

homo aestheticus, versciklus, modernizmus, freudizmus, novellaciklus, alakmás

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Művelődéstörténeti kitekintés: a stílusok egyidejűségének, az olvasóközönség átalakulásának, az irodalmi elbeszélés, a film és más médiumok kapcsolatának vizsgálata
- A hazához fűződő viszonyt ábrázoló szövegek olvasása, a művek közös értelmezése az elbeszéléselemélet alapfogalmainak segítségével
- Világkép és műfajok, kompozíciós, poétikai és retorikai megoldások összefüggéseinek felismertetése
- Egyes műfaji konvenciók jelentéshordozó szerepének megismerése
- A szépirodalmi szövegekben megjelenített értékek, erkölcsi kérdések, motivációk, magatartásformák felismerése, értelmezése
- Társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések történelmi, szellemtörténeti hátterének feltárása
- A művek történeti nézőpontú megközelítése, a megjelenő esztétikai, lét- és történelemfilozófiai kérdések és válaszok értelmezése
- Történelmi sorskérdések vizsgálata az adott szerzők műveiben
- A transzilván irodalom fogalmának, irodalomtörténeti jelentőségének tisztázása

FOGALMAK

naturalizmus, szabad függő beszéd, transzilván irodalom

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az alkotók irodalomtörténeti helyének, szerepével vizsgálata
- A század irodalmi törekvéseinek, sajátosságainak, írói-költői csoportjainak megismerése
- Annak felismerése, hogy az írói-költői felelősség, szociális-társadalmi együttérzés, világnézet, egyéni látásmód és kapcsolat a hagyományhoz változatos módon, műfajban és tematikában szólalhat meg
- A lírai beszédmód változatainak értelmezése; a korszakra és az egyes alkotókra jellemző beszédmódok feltárása, néhány jellegzetes alkotás összevetése.
- Az **Így írtok ti** irodalmi jelentőségének megértése

- A költemények közös és egyéni feldolgozása, értelmezése
- Összehasonlító elemzés készítése közös téma, motívum, műfaj vagy forma alapján

FOGALMAK

A Nyugat és nemzedékei, paródia, stílusparódia, műfajparódia

Év végi ismétlés	Órakeret: 5 óra
Rendszerezés, ismétlés	

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK

Honoré de Balzac: Goriot apó (részletek) vagy Stendhal: Vörös és fekete (részletek)
Henrik Ibsen: A vadkacsa vagy Nóra (Babaotthon) vagy Anton Pavlovics Csehov: A sirály vagy Ványa bácsi
Lev Nyikolajevics Tolsztoj: Ivan Iljics halála
Arany János: Toldi estéje
Madách Imre: Az ember tragédiája
Mikszáth Kálmán: Beszterce ostroma
Herczeg Ferenc: Az élet kapuja
Babits Mihály: Jónás könyve, Jónás imája
Móricz Zsigmond: Úri muri, Tragédia
Wass Albert: Adjátok vissza a hegyeimet!

MEMORITEREK

Arany János: Toldi estéje (I. 1., VI. 28. versszak)
Arany János: egy szabadon választott ballada a nagykőrösi korszakból
Arany János: Epilógus (részlet)
Ady Endre: Góg és Magóg fia vagyok én...
Ady Endre: Kocsi-út az éjszakában
Babits Mihály: A lírikus epilógja (részlet)
Babits Mihály: Jónás imája
Kosztolányi Dezső: Hajnali részegség (részlet)

12. ÉVFOLYAM

Témakör	Év eleji ismétlés	Órakeret 3 óra
Témakör	A modernizmus irodalma	Órakeret 18 óra

Témakör	A magyar irodalom a XX. században	Órakeret 70 óra
Témakör	A XX. századi történelem az irodalomban	Órakeret 14 óra
Témakör	Metszetek a kortárs magyar irodalomból	Órakeret 5 óra
Témakör	Felkészülés, ismétlés az érettségire	Órakeret 18 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK A 12. ÉVFOLYAMON

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló:

- ismeri a XX. században megjelenő stílusirányzatokat, felismerje azok jellemzőit
- ismeri a korszak neves világirodalmi alkotóit, egy-két művük alapján tudja őket bemutatni, a korszakban elhelyezni
- ismeri a korszak magyar alkotóit, életművüket, főbb műveiket, felismeri szerepüket és jelentőségüket a magyar irodalom és a kultúra területén
- felismeri, hogy a személyes sors és a történelem hat az irodalomra
- a szerzőket és műveket össze tudja kötni a meghatározó történelmi és társadalmi eseményekkel
- az irodalmi mű értelmezése során figyelembe veszi a mű keletkezéstörténeti hátterét, a műhöz kapcsolható filozófiai, esztétörténeti szempontokat is;
- tudja az ismert műveket a tanult szempontok alapján összefüggő szövegben elemezni szóban és írásban is
- az irodalom különböző korszakaiból származó művekben a visszatérő témákat, motívumokat észleli, felismeri, képes összehasonlítani
- tud ismeretlen művet önállóan elemezni (a tanult szempontok alapján)
- tud műelemző esszét írni ismeretlen műről
- szóbeli megnyilatkozása kulturált, a helyzetnek megfelelő, összefüggő
- a nyilvánosság előtt is képes összefüggően kinyilvánítani a gondolatait
- képes együttműködni társaival, ha a helyzet vagy feladat ezt kívánja
- csoportban, közösségben feladatot vállal a saját képességeinek megfelelően
- amit vállal, azt meg is csinálja
- tiszteletben tartja mások nézeteit, kulturáltan, higgadtan képviseli a saját álláspontját
- képes a magyar irodalomban és a világirodalomban megjelenő irodalmi témákat, stílusokat összehasonlítani, ezek összefüggéseit és különbségeit felismeri
- összehasonlít egy adott irodalmi művet annak adaptációival (film, festmény, zenemű, animáció stb.), összehasonlításakor figyelembe veszi az adott művészeti ágak jellemző tulajdonságait;
- gondolatai, ismeretei kifejtésekor törekszik a pontos és szakszerű fogalmazásra, figyel a nyelvhelyességre, írásban a helyesírásra is
- epikai és drámai művekben önállóan értelmezi a cselekményszálak, a szerkezet, az időszerkezet (lineáris, nem lineáris), a helyszínek és a jellemek összefüggéseit;
- epikus és drámai művekben rendszerbe foglalja a szereplők viszonyait, valamint

- összekapcsolja azok motivációját és cselekedeteit;
- epikus művekben értelmezi a különböző elbeszélismódok szerepét (tudatábrázolás, egyenes és függő beszéd, mindentudó és korlátozott elbeszélő stb.);
 - a drámai mű értelmezésében alkalmazza az általa tanult drámaelméleti és drámatörténeti fogalmakat (pl. analitikus és abszurd dráma, epikus színház, elidegenedés);
 - a lírai művek értelmezésében alkalmazza az általa tanult líraelméleti és líratörténeti fogalmakat (pl. lírai én, beszédhelyzetek, beszédmódok, ars poetica, szereplíra);
 - a tantárgyhoz kapcsolódó fogalmakkal bemutatja a lírai mű hangulati és hangnemi sajátosságait, hivatkozik a mű verstani felépítésére; szükség esetén a mű értelmezéséhez felhasználja történeti ismereteit;
 - a mű értelmezésében összekapcsolja a szöveg poétikai tulajdonságait a mű nemzeti hagyományban betöltött szerepével;
 - tájékozottságot szerez régiója magyar irodalmáról és kulturális intézményeiről (múzeum, könyvtár, színház)
 - felfedezi és alkalmazza a tér, az idő, a tempó, a ritmus sajátosságait és összefüggéseit;
 - felidézi és alkalmazza a látott, hallott, érzékelt verbális, vokális, vizuális, kinetikus hatásokat;
 - koncentrált figyelemmel végzi a játékszabályok adta keretek között tevékenységeit;
 - megfigyeli, azonosítja és értelmezi a társaitól és a környezetéből érkező hatásokat és az azokra adott saját válaszait;
 - értelmezi önmagát egyénként és a csoport részeként, a csoporton belüli viszonyrendszerben betöltött helye szerint a csoportos játékok során.
 - továbbfejleszti együttműködésre és konszenzus kialakítására irányuló gyakorlatát, kiveszi részét a közös döntéshozatali folyamatokból.
 - az alkotótevékenység során adekvát és alkotó módon használja a megismert és általa alkotott kifejezési formákat, felfedezi a tárgyi világ kínálta eszközöket, ezek művészi formáit, a színházi vizualitás eszköztárát, használja a tér sajátosságaiban rejlő lehetőségeket, adekvát módon alkalmazza a verbális és nonverbális kifejezés eszközeit;
 - ismeri és alkalmazza a szerepbe lépésben és az együttjátszásban rejlő lehetőségeket, felismeri az empátia jelentőségét, ismeri és tudatosan alkalmazza a kapcsolat létrehozásának és fenntartásának technikáit, ismeri és alkalmazza a kommunikációs jelek jelentéshordozó és jelentésteremtő erejét, a feszültség eszközeit és szerepét a dramatikus tevékenységekben;
 - felfedezi a színházi kommunikáció erejét, alkalmazza a tanult dramatikus technikákat a helyzetek megjelenítésében, a történetek dramatizálásában és a figurateremtés folyamatában, felismeri és alkalmazza a helyzetek feldolgozása során a szerkesztésben rejlő lehetőségeket;
 - megkülönbözteti és tudatosan alkalmazza a dramaturgiai alapfogalmakat, értelmezi a megélt, a látott, hallott, olvasott vagy kitalált történeteket a különböző dramatikus tevékenységek révén;
 - felfedezi a történetek jelentőségét az emberi kommunikációban, az értékek közvetítésében és a kulturális hagyomány átörökítésében;

Témakörök és tananyagok

Év eleji ismétlés	Órakeret: 3 óra
-------------------	-----------------

Rendszerezés, ismétlés	
A modernizmus irodalma	Órakeret: 18 óra
<i>Avantgárd mozgalmak</i>	3
a) Guillaume Apollinaire: A megsebzett galamb és a szökőkút	1
b) Kassák Lajos: A ló meghal a madarak kirepülnek (részlet)	2
<i>A világirodalom modernista lírájának nagy alkotói, alkotásai</i>	
a) Thomas Stearns Eliot: A háromkirályok utazása (részlet)	2
<i>A világirodalom modernista epikájának nagy alkotói, alkotásai</i>	
a) Franz Kafka: Az átváltozás	3
b) Thomas Mann: Tonio Kröger vagy Mario és a varázsló	2
<i>Színház- és drámatörténet: a modernizmus drámai törekvései</i>	
Irodalom és színház Bertolt Brecht: Koldusopera vagy Kurázszi mama	3
Samuel Barclay Beckett: Godot-ra várva vagy Friedrich Dürrenmatt: A fizikusok vagy A nagy Romulus	
A) A posztmodern világirodalom	
a) Bohumil Hrabal: Sörgyári capriccio (részletek)	1
b) Gabriel García Márquez: Száz év magány (részletek)	1

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK (A,B,C,D, E)

- Irodalmi szövegek és társművészeti alkotások összehasonlító elemzése
- Stílustörténeti és irodalomtörténeti fogalmak használata műértelmezésekben
- Művelődéstörténeti áttekintés: a XIX-XX. század fordulójának filozófiai, művészeti és irodalmi irányzatainak tanulmányozása
- Nietzsche, Bergson, Freud nézeteinek megismerése, irodalomra gyakorolt hatásuk feltérképezése
- A művészet- és irodalomtörténetben a modernség/modernizmus jelentőségének vizsgálata.
- Az avantgárd mozgalmak művészeti és politikai szerepének, jelentőségének megismerése
- Az egzisztencializmus és a posztmodern filozófia irodalmi hatásának felfedezése
- Valóság és fikció, a büntelenség és bűnösség, létbe vetettség filozófiai kérdéseinek értelmezése
- A XX. századi irodalom néhány meghatározó tendenciájának megismertetése. Művek, műrészletek feldolgozása, alkotói nézőpontok, látásmódok, témák, történeti, kulturális kontextusok megvitatása. Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására és megosztására.
- Kimerülés és újrafeltöltődés: a kísérleti irodalom és az olvasóközönség viszonya, a posztmodern változó meghatározásai

FOGALMAK

dekadencia; életfilozófia, pszichoanalízis; a nyelv és a személyiség válsága; avantgárd; futurizmus, dadaizmus, expresszionizmus, konstruktivizmus, kubizmus; szabad vers, kései modernség, objektív költészet, intellektuális költészet, abszurd dráma, kétszintes dráma, mítoszregény, posztmodern

A magyar irodalom a XX. században	Órakeret: 70 óra
<i>Életmű a XX. század magyar irodalmából II.</i>	
József Attila	14
Nem én kiáltok	
Reménytelenül	
Holt vidék	
Óda	
Flóra	
Kései sirató	
A Dunánál	
Tudod, hogy nincs bocsánat	
Nem emel föl	
(Karóval jöttél...)	
<i>Portrék a XX. század magyar irodalmából</i>	
a) Örkény István	6
Egyperces novellák (részletek)	
b) Szabó Magda	5
Az ajtó	
c) Kányádi Sándor	3
Fekete- piros	
Halottak napja Bécsben	
Sörény és koponya (részlet)	
Valaki jár a fák hegyén	
<i>Metszetek a XX. század magyar irodalmából</i>	
a) Metszetek: egyéni utakon	
Krúdy Gyula	
Szindbád – A hídon – Negyedik út vagy Szindbád útja a halálnál – Ötödik út	2
Szabó Dezső	2
Feltámadás Makucskán	
Weöres Sándor	4
Rongyszőnyeg (részletek: 4., 99., 127.)	
b) Metszetek a modernista irodalomból – a Nyugat alkotói	
Szabó Lőrinc	4
Semmiért Egészen	
Mozart hallgatása közben	
Radnóti Miklós	10
Járkálj csak, halálraitélt!	
Hetedik ecloga	

Erőltetett menet	
Razglednicák	
c) Metszetek az erdélyi, délvidéki és kárpátaljai irodalomból	1
Dsida Jenő	2
Nagycsütörtök	
Arany és kék szavakkal	
Reményik Sándor	2
Halotti beszéd a hulló leveleknek	
Eredj, ha tudsz (részlet)	
Áprily Lajos	2
Tavasza a házsongárdi temetőben	
Március	
d) Metszet a „Fényes szellők nemzedékének” irodalmából	
Nagy László	2
Ki viszi át a Szerelmet	
Adjon az Isten	
e) Metszet a tárgyias irodalomból – az Újhold alkotói	
Pilinszky János	6
Halak a hálóban	
Apokrif	
Négysoros	
f) Metszetek az irodalmi szociográfia alkotóinak munkáiból	
Illyés Gyula	5
Puszták népe (részlet)	
A) Színház- és drámatörténet	
a) Örkény István: Tóték	
b) Szabó Magda: Az a szép fényes nap (részlet)	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az életmű főbb sajátosságainak megismerése az életmű különböző szakaszaiból származó törzsanyagban megnevezett vers elemzésével
- József Attila életműve főbb témáinak (pl.: haza, táj, szerelem, külváros és szegénység, lélekábrázolás, értékszembesítés, közéleti és gondolati költészet) és versformáinak, költői eszközeinek tanulmányozása
- Annak vizsgálata, hogy az életút meghatározó tényei hogyan függnek össze a pályaképpel és a kor társadalmi-történelmi viszonyokkal
- A költői pálya indulása, a költői életút szakaszolásának lehetséges változatai
- József Attila nagy gondolati verseinek elemzése, a művek filozófiai, esztétikai összetettségének vizsgálata
- József Attila helyének tisztázása saját kora szellemi életében (vitái és kapcsolatai kortársaival)

- Utóéletének, a József Attila-kultusz születésének, a költői életmű XX. századi recepciójának tanulmányozása

FOGALMAK

tárgyias tájvers, komplex kép, óda, dal, műfajszintézis, létértelmező vers, önmegszólító vers, dialogizáló versbeszéd

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A választott XX. századi szerzők szerepének megismerése a magyar irodalomban
- Annak felismerése, hogy az írói-költői felelősség, szociális-társadalmi együttérzés, világnézet, egyéni látásmód és kapcsolat a hagyományhoz változatos módon, műfajban és tematikában szólalhat meg
- Az erkölcs, hit, egyén és közösség, egyén és egyén viszonyának, kapcsolatának megvilágítása lírai, epikai, drámai alkotásokban
- Összehasonlító elemzés készítése közös téma, motívum, műfaj vagy forma alapján

FOGALMAK:

groteszk, abszurd, egyperces, családregény, kálvinista és katolikus értékrend szembenállása, önéletrajziség

FEJLESZÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A választott XX. századi szerzők szerepének megismerése a magyar irodalomban
- A század irodalmi törekvéseinek, sajátosságainak, írói-költői csoportjainak megismerése
- Annak felismerése, hogy az írói-költői felelősség, szociális-társadalmi együttérzés, világnézet, egyéni látásmód és kapcsolat a hagyományhoz változatos módon, műfajban és tematikában szólalhat meg.
- Történelmi katalizmák és egyéni helytállások lírai ábrázolásának tanulmányozása Radnóti költészetében
- Történelmi traumák, nemzeti tragédiák ábrázolásának tanulmányozása a transzilván irodalomban
- Az erkölcs, hit, egyén és közösség viszonyának kérdései lírai és prózai alkotásokban
- A lírai beszédmód változatainak értelmezése; a korszakra és az egyes alkotókra jellemző beszédmódok feltárása, néhány jellegzetes alkotás összevetése.
- A líra sokfélesége: párhuzamos és versengő költészeti hagyományok bemutatása
- Összehasonlító elemzés készítése közös téma, motívum, műfaj vagy forma alapján

FOGALMAK

életrajzi ihletettség, kulturális veszteség, ekloga, eklogaciklus, razglednica, szerepvers, „Fényes szellők nemzedéke”; tárgyias irodalom

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A törzsanyagban megnevezett drámai művek vagy műrészletek olvasása, megismerése, közös elemzése
- Ismerkedés a korszakban kidolgozott dramaturgiai eljárásokkal
- Álláspontok megismerése és kialakítása a feldolgozott drámák problémafelvetésével kapcsolatban
- A drámai művekben a befogadó elé tárt társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok felismerése, megfogalmazása, megértése

- A megmaradásért folytatott harc és az azért szükségképpen hozott áldozatok felismerése

FOGALMAK: totalitárius, történelmi dráma

A XX. századi történelem az irodalomban	Órakeret: 14 óra
a) Trianon	
• Juhász Gyula: Trianon	
• Vértó Magyarorszá (Szerk.: Kosztolányi Dezső)	
Lyka Károly: Magyar művészet – magyar határok (részlet)	
b) Világháborúk	
• Gyóni Géza: Csak egy éjszakára...	
c) Holokauszt	
• Szép Ernő: Emberszag (részlet)	
• Tadeusz Borowski: Kővilág	
d) Kommunista diktatúra	
• Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról vagy George Orwell: 1984 (részletek)	
e) 1956	
• Nagy Gáspár Öröknyár: elmúltam 9 éves A Fiú naplójából	
• Márai Sándor: Mennyből az angyal vagy Halotti beszéd	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A nemzeti identitás meghatározó lírai szövegeinek olvasása, megértése, megbeszélése
- Irodalmi szövegek elhelyezése történelmi kontextusban
- Irodalmi szövegekben megfogalmazott közösségi és magánemberi erkölcsi dilemmák felismerése, megvitatása
- Az olvasott szövegek szerkezeti egységeinek megfigyelése, a szerkezeti egységek retorikai funkcióinak azonosítása
- Egyes olvasott szövegek jellegzetes retorikai alakzatainak megfigyelése

Metszetek a kortárs magyar irodalomból	Órakeret: 5 óra
<i>A szaktanár által szabadon választott írók, művek</i>	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

A szaktanár szabadon választhat a kortárs magyar irodalom műveiből.

Felkészülés, ismétlés az érettségire	Órakeret: 18 óra

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK

Samuel B. Beckett: Godot-ra várva vagy Friedrich Dürrenmatt: A fizikusok vagy A nagy Romulus
Wass Albert: Adjátok vissza a hegyeimet!
Örkény István: Tóték
Szabó Magda: Az ajtó

MEMORITEREK

József Attila: Reménytelenül (Lassan, tűnődve) (részlet)
József Attila Óda (részlet)
Kányádi Sándor: Valaki jár a fák hegyén
Reményik Sándor: Halotti vers a hulló leveleknek (részlet)
Radnóti Miklós: Hetedik ecloga (részlet)
Áprily Lajos: Március (részlet)
Nagy László: Ki viszi át a Szerelmet